

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Název diplomové práce:

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních
věcech – důraz na spolupráci česko-německou

Vypracovala: Michaela Handrejchová

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech – důraz na spolupráci česko-německou“ jsem vypracovala samostatně. Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze, dne 25. března 2007

Mirabela Handreichová

Podpis diplomanta

Poděkování

Tímto děkuji panu doc. JUDr. Jaroslavovi Fenykovi, Ph.D. za jeho vstřícný přístup, odborné rady a připomínky, kterých jsem využila při psaní této diplomové práce.

Obsah

Obsah	1
Úvod	3
1. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech	6
1.1 Význam mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech	6
1.2 Úprava mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech	6
1.3 Styk mezi tuzemskými a cizími orgány	7
1.4 Formy justiční spolupráce v trestních věcech	7
1.4.1 Vydávání (extradice)	8
1.4.2 Dožádání	8
1.4.3 Převzetí a předání trestní věci	9
1.4.4 Uznání a výkon cizozemských trestních rozhodnutí	10
1.4.5 Předávání	11
1.4.6 Průvoz pro účely řízení v cizině	11
2. Vydávání (extradice)	13
2.1 Význam	13
2.2 Vývoj	13
2.3 Prameny extradičního práva	14
2.4 Charakteristické rysy vydávání	14
2.5 Aut dedere aut iudicare	17
3. Česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech – vnitrostátní úprava	18
3.1 Vnitrostátní úprava styku s cizinou v trestních věcech v ČR	18
3.1.1 Hlava XXV. trestního řádu	19
3.2 Vnitrostátní úprava styku s cizinou v trestních věcech SRN	21
3.2.1 Zákon o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech	21
3.2.2 Obecná ustanovení	24
3.3 Srovnání	26
3.4 Význam vnitrostátní úpravy styku s cizinou	27
4. Prameny úpravy česko-německé justiční spolupráce v trestních věcech – Extradice smlouva s Německem z 8. května 1922	28
4.1 Extradice smlouva s Německem z 8. května 1922	28
4.2 Vyloučení z vydávání	29
4.3 Formální postup a ostatní formy právní pomoci	30
5. Česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech před vstupem ČR do EU – Evropská úmluva o vydávání	32
5.1 Evropská úmluva o vydávání	32
5.1.1 Vyloučené trestné činy	33
5.1.2 Procesní ustanovení	34
5.2 Vztahy mezi Úmluvou a dvoustrannými dohodami	35
5.3 Dodatkové protokoly	35
5.4 Smlouva ze dne 2. 2. 2000	36
6. Česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech - vstup ČR do EU	38
6.1 Právní úprava oblastí justice a vnitřních věcí	38
6.2 Hlava VI Smlouvy o EU	39
6.2.1 Úprava třetího pilíře EU	39
6.2.2 Instituce	40
6.2.3 Právní nástroje a opatření	42
6.2.4 Ustanovení o posílené spolupráci	44

7.	Česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech – Evropský zatýkací rozkaz	46
7.1	Evropský zatýkací rozkaz - obecně.....	46
7.1.1	Shrnutí a vliv na česko-německou spolupráci.....	51
7.2	Evropský zatýkací rozkaz a České republika.....	54
7.2.1	Problematika vydávání nacionálů a nález Ústavního soudu.....	54
7.2.2	Předání z a do České republiky.....	56
7.2.3	Vliv evropského zatýkacího rozkazu na Evropskou úmluvu o vydávání.....	58
7.3	Evropský zatykač a Spolková republika Německo.....	59
7.3.1	Implementační problémy a nález Spolkového ústavního soudu.....	59
7.3.2	Nový prováděcí zákon k předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu	62
7.3.3	Příklad česko-německé spolupráce na základě evropského zatýkacího rozkazu – postup na straně SRN dle původního a nového prováděcího zákona.....	62
7.4	Zvláštní režimy a přezkumy ústavnosti v dalších zemí EU.....	52
8.	Hodnocení evropského zatýkacího rozkazu, analýza oblastí justice a vnitřních věcí	69
8.1	Hodnocení evropského zatýkacího rozkazu.....	69
8.2	Analýza oblastí justice a vnitřních věcí.....	70
8.2.1	Příčiny relativně pomalého vývoje oblastí justice a vnitřních věcí.....	70
8.2.2	Formy umožňující reformní kroky.....	73
8.2.3	Možné reformní kroky.....	74
8.2.4	Nebezpečí podcenění významu tvorby prostoru bezpečnosti, svobody a práva a nutnosti dalšího vývoje/reform této oblasti.....	75
	Závěr	76
	Použité zkratky:	79
	Seznam použité literatury:	81

Úvod

Na mezinárodní úrovni dochází často ke konfliktu mezi vůlí, kterou stát navenek vyjadřuje v trestněprávní normě a reálnou schopností státu prosadit důsledky naplnění zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu fyzickou osobou. Donucovací moc státu, bez jejíhož zásahu nelze trestní jurisdikci realizovat, je možno vykonávat jen na území vlastního státu. Je však řada trestných činů, které byly spáchány na území vlastního státu, avšak osoba nebo věc, jejichž přítomnost nebo svědectví jsou nutné pro řízení, se nacházejí v zahraničí. V takových případech stát potřebuje pomoc cizího státu.

Mezinárodní právní spolupráce v trestních věcech se postupně rozvíjí. Do druhé světové války byly výlučnými formami právní pomoci extradice (vydání pachatele k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu do ciziny) a právní pomoc v užším smyslu (provádění procesních úkonů na žádost cizího státu). Šlo o formy méně rozvinuté, kdy stát, který poskytuje pomoc, činí úkony pro cizí trestní řízení. Jejich účelem bylo pouze zabránit tomu, aby pachatel unikl trestnímu postihu. V posledních desetiletích se rozvíjí moderní formy právní pomoci, a to převzetí trestního stíhání a výkon rozsudku cizozemského soudu. V těchto případech pomáhá cizí stát tak, že jeho trestní jurisdikce přebírá část řízení. Účelem těchto rozvinutějších forem právní pomoci je dále dosáhnout lepší resocializaci pachatelů trestné činnosti.

Procesy globalizace a stále hlubší integrace zejména v rámci Evropské unie s sebou přináší nové hrozby a výzvy týkající se udržení bezpečnosti. Postupné odstraňování vnitřních hranic Evropské unie umožňuje volný pohyb nejen občanům Evropské unie, ale i teroristům, ilegálním imigrantům a mezinárodním zločineckým skupinám, kteří páchají trestné činy na území jednotlivých zemí. Zvyšuje se kriminalita v jednotlivých zemích a vznikají nové formy trestné činnosti. Klasické nástroje zabraňující nárůstu těchto nových fenoménů selhávají a řešení si vyžaduje relevantní odezvu ve formě mezinárodních opatření. Spolupráce mezi jednotlivými státy a její rozvoj je tak jedinou možností jak těmto hrozbám čelit.

V mé diplomové práci nazvané „Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech – důraz na spolupráci česko-německou“ bych se chtěla věnovat justiční spolupráci v trestních věcech těchto dvou států. Výběr Německé spolkové republiky není náhodný. S Německou

spolkovou republikou Česká republika sdílí největší část svých hranic. Teritoriální blízkost Německé spolkové republiky souvisí s vysokou frekvencí právní pomoci v trestních věcech – např. procesní úkony činěné na žádost justičních orgánů jako vyslechnutí svědka nebo znalce, kteří jsou v zahraničí, provedení domovní nebo osobní prohlídky, doručení předvolání k výslechu apod. - či vydávání a předávání pachatelů trestných činů. Spolková republika Německo je tak sousedním státem s nejčetnějším vzájemným kontaktem justičních orgánů, což vyvolává nutnost těsné spolupráce.

Mým hlavním cílem je zhodnotit a porovnat česko-německou justiční spolupráci v trestních věcech před a po vstupu České republiky do Evropské unie. V průběhu diplomové práce bych se snažila potvrdit či vyvrátit hypotézu, že Evropská unie svými nástroji přispívá k vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva mezi Německou spolkovou republikou a Českou republikou a přispívá k efektivnosti česko-německé justiční spolupráce v trestních věcech. Vzhledem k rozmanitosti forem justiční spolupráce v trestních věcech a vzhledem k rozsahu, které by zpracování všech forem vyžadovalo, zaměřím se v této diplomové práci na nejvýznamnější formu justiční spolupráce v trestních věcech – tj. extradici/předávání.

Česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech je upravena několika základními právními ustanoveními upravující různé formy spolupráce, přičemž zlomová je úprava obsažená v Rámcovém rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy (2002/584/JVV). Zjišťovat, jak se formy spolupráce v praxi osvědčují a sledovat jejich skutečné působení, představuje naprosto nutnou zpětnou vazbu po další postup a rozvoj.

Z tohoto cíle budou vycházet jednotlivé stanovené úkoly, plněné v rámci jednotlivých kapitol. Prvním úkolem bude zjistit jakými normami je česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech upravena (normy mezinárodního práva veřejného – bilaterální a mnohostranné smlouvy, mezinárodní právní obyčeje) včetně zjištění a porovnání pramenů vnitrostátní úpravy právního styku s cizinou v trestních věcech.

Druhým úkolem bude zjistit jaké formy spolupráce a právní instituty byly používány před vstupem České republiky do Evropské unie. Dalším úkolem bude osvětlit podstatu a přínos evropského zatýkacího rozkazu, jeho vliv na dosavadní nástroje spolupráce a problémy, s kterými se potýká.

Čtvrtým úkolem pak bude porovnat česko-německou justiční spolupráci v trestních věcech před a po vstupu ČR do EU a vyvodit z nich trend spolupráce, přetrvávající problémy, jejich příčiny, možná řešení, vyvrácení či potvrzení hypotézy.

Řešení úkolů spojím s obecnou analýzou oblasti justice a vnitřních věcí v rámci Evropské unie, která v dnešní době vytváří rámec pro justiční spolupráci česko-německou v trestních věcech.

Vypracování jednotlivých kapitol chci založit na existujících materiálech a dokumentech odborné literatury jak domácí, tak německé. Dále využiji statistické podklady Policie, vězeňské služby, odboru informatiky Ministerstva spravedlnosti ČR, Nejvyššího státního zastupitelství a odborných periodik.

Pro zpracování výše popsaného projektu je důležité seznámit se s právním řádem Německé spolkové republiky pro správné zasazení problematiky a pochopení justiční spolupráce v širším kontextu. Toto správné zasazení je nezbytné, neboť celá řada vnitrostátních předpisů se používá k daným nástrojům justiční spolupráce subsidiárně. Proto je zpracování této diplomové práce podpořeno Česko-německým fondem budoucnosti. Poskytnutí ročního stipendia Česko-německého fondu budoucnosti na Ludwig-Maximilians-Universitaet v Mnichově mi umožnilo přístup k německým materiálům v knihovnách univerzity, informacím vydávaných Policí Spolkové republiky Německo, Spolkovým ministerstvem, osvojení si německé terminologie a možnost účastnit se seminářů a přednášek zaměřených na zmíněnou problematiku, které tak dále rozšířily mé znalosti v této oblasti, které jsem získala na Právnické fakultě Karlovy univerzity zejména v předmětech trestního práva hmotného a procesního a v předmětu Europeizace trestního práva. Snažila jsem se v maximální míře využít tohoto stipendia a znalostí získaných v průběhu studia na Právnické fakultě Karlovy univerzity k vypracování kvalitní diplomové práce.

1. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

1.1 Význam mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

Se suverenitou každého státu je spojena výlučná nejvyšší moc na státním území a bezesporu právo trestat. V praxi často dochází k řadě trestních činů, které byly spáchány na území daného státu, ale osoba obviněná z trestného činu se zdržuje v zahraničí. Podobně tak dochází k situacím, kdy věc, svědek či jiné osoby se nacházejí v zahraničí, přičemž jejich přítomnost je nutná pro řízení daného státu. Protože je, jak již výše naznačeno, donucovací moc státu omezena na území vlastního státu, oprávnění vyplývající se státní suverenity v těchto případech nestačí a stát je nucen žádat o pomoc – mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech – cizí stát.

Otázky mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech začínají být především v souvislosti s vývojem integrace na evropském kontinentu stále více aktuální. Je nutno nacházet odpovídající řešení na mezinárodní či nadnárodní úrovni pro nové problémy, jakými jsou terorismus, ilegální přistěhovalectví, mezinárodní organizovaný zločin, nedovolený obchod s lidmi a s drogami a podporovat další rozvoj této oblasti.

1.2 Úprava mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech může být upravena ve vnitrostátním právu, mezinárodních dvoustranných smlouvách, mezinárodních mnohostranných smlouvách, či může spočívat na mezinárodním obyčeji. Úprava ve vnitrostátním právu je zpravidla obsažena v trestních řádech a zohledňuje skutečnost, že samotná právní pomoc je často upravena ve vyhlášených mezinárodních smlouvách. Platí zde zásada subsidiarity k těmto smlouvám. Svým charakterem je to však úprava unilaterální a nezakládá tak práva a povinnosti mezi státy. Mezinárodní smlouvy ať už dvoustranné či mnohostranné jsou spolu s mezinárodními obyčeji nejzákladnější úpravou mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Příkladem mohou být nejzákladnější prameny spolupráce jako je Evropská úmluva o vydávání č. 549/1992 Sb., Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních č. 550/1992 Sb. a další smlouvy Rady Evropy či smlouvy uzavřené mezi jednotlivými členskými státy EU, či Evropskými společenstvími na jedné straně. Nevýhodou smluv je častá

pomalá realizace přijatých dohod. Po schválení a podpisu dohody představiteli států následují zdlouhavé ratifikační procesy, které mohou realizaci dohody posunout o několik let. Nevýhodou dvoustranných smluv je také nejednotnost úpravy. Dvoustranné smlouvy mohou vytvářet různé systémy spolupráce, které realizuje stát s různými státy v závislosti na daném obsahu dvoustranné smlouvy. Obsah a podmínky dané formy spolupráce se tak liší od smlouvy ke smlouvě. Mezinárodní právní pomoc v trestních věcech se může uskutečňovat i bez smluvního podkladu – pouze na základě reciprocit. Tak může být spolupráce realizována na základě zásady poskytování právní pomoci na základě vzájemnosti.

1.3 Styk mezi tuzemskými a cizími orgány

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech se realizuje prostřednictvím příslušných orgánů v závislosti na formě pomoci a právní úpravě s daným státem. Styk mezi zeměmi se objevuje v těchto základních podobách: 1. styk diplomatický, 2. styk konzulární, 3. styk meziministerský a 4. styk přímý. Styk diplomatický se uskutečňuje „prostřednictvím zvláštního aktu diplomatického zastoupení dožadujícího státu na ministerstvu zahraničních věcí dožádaného státu nebo aktem ministerstva zahraničních věcí dožadujícího státu na diplomatickém zastoupení dožádaného státu, akreditovaném ve státě dožadujícím“¹. Při konzulárním styku zprostředkovává spolupráci mezi justičními orgány konzul dožadujícího státu. U styku meziministerského vystupují jako zprostředkovatelé spolupráce mezi justičními orgány ministerstva spravedlnosti. Styk přímý se „uskutečňuje jako bezprostřední styk mezi justičními orgány obou států samými“². Výhodou poslední formy styku je dosažení depolitizace řízení.

1.4 Formy justiční spolupráce v trestních věcech

Formy justiční spolupráce v trestních věcech se postupně vyvíjí. Zatímco do druhé světové války se justiční spolupráce v trestních věcech realizovala na základě jednodušších forem spolupráce – vydávání, justiční spolupráce v trestních věcech v užším smyslu (dožádání, výměna informací), v posledních desetiletích nachází uplatnění modernější formy spolupráce, které jsou založeny na větší míře důvěry mezi státy a ochotě omezit vlastní

¹ Fenyk, J., Kloučková, S.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd., Praha, Linde Praha, a. s. 2005, str. 44.

² Fenyk, J., Kloučková, S.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd., Praha, Linde Praha, a. s. 2005, str. 44.

suverenitu s cílem bojovat účinněji proti mezinárodní kriminalitě. Těmito modernějšími formami spolupráce jsou zejména převzetí a předávání trestních věcí, uznání a výkon cizozemských trestních rozhodnutí a předávání.

1.4.1 Vydávání (extradice)

Viz. kapitola 2.

1.4.2 Dožádání

Pod pojmem mezinárodní justiční pomoc v užším slova smyslu chápeme zejména institut, který se nazývá dožádání. Realizuje se v případech, kdy potřebuje justiční orgán jednoho státu, provést určitý procesní úkon na území druhého státu. V takovém případě, musí justiční orgán dožadujícího státu požádat orgán dožadovaného státu o jeho provedení. Procesním úkonem může být výslech svědka, doručení předvolání k výslechu, provedení domovní prohlídky, osobní prohlídky atd. Pramenem této formy justiční spolupráce jsou jak bilaterální či multilaterální smlouvy, tak provádění na základě vzájemnosti (reciprocity).

Dle trestního řádu (§ 425) se dožádáním rozumí úkony, které po zahájení trestního řízení v České republice mají být na žádost orgánů České republiky provedeny v cizím státě, anebo úkony, které mají být v trestním řízení na žádost orgánů cizích států provedeny na území České republiky. Ustanovení se použije opět v případě, že nestanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, jinak. Pokud tato nestanoví jinak, dožádání státního zástupce se zasílají do cizího státu prostřednictvím Nejvyššího státního zastupitelství a dožádání předsedy senátu se zasílají prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti. Je možné ji tak realizovat jak v přípravném stadiu trestního řízení, tak v řízení před soudem (případ méně častý). Oddíl pátý hlavy dvacáté páté dále obsahuje obsah a formu dožádání a platnost úkonů. Úkony provedené na žádost orgánu České republiky orgánem cizího státu jsou účinné, pokud byly provedeny v souladu s právním řádem dožádaného státu nebo pokud byly provedeny v souladu s právním řádem České republiky (§ 428 trestního řádu).

Při dožádání z ciziny vykonávají právní pomoc požadovanou orgány cizího státu způsobem upraveným v trestním řádě. Je ale možné postupovat dle právního předpisu jiného

státu, pokud požadovaný postup není v rozporu se zájmy České republiky uvedené v § 377 trestního řádu. Obecně platí pravidlo, že orgány cizího státu nemohou na území České republiky samostatně vykonávat úkony právní pomoci.

Zvláštními druhy dožádání jsou dle trestního řádu přeshraniční pronásledování, přeshraniční sledování, skryté vyšetřování, dočasné předání do ciziny za účelem provedení procesních úkonů, zajištění a odevzdání věcí a zajištění majetku, společný vyšetřovací tým a výslechy prostřednictvím videotelefonu a telefonu.

1 4 3 Převzetí a předání trestní věci

Převzetí a předání trestní věci je další formou mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Na rozdíl od vydávání u této formy nejde o vydání pachatele, ale o převzetí trestní věci proti občanu domovského (přebírajícího) státu přebírajícím státem na základě žádosti předávající státu (ve kterém ke spáchání činu došlo). Důvodem k této formě spolupráce jsou skutečnosti jako nemožnost nebo obtížnost vedení trestního řízení z důvodu nedosažitelnosti důkazů, které jsou v jurisdikci přebírajícího státu, z důvodu vycestování pachatele do přebírajícího státu apod. Trestní řízení je pak v přebírajícím státě vedeno proti pachateli na základě principu aktivní personality, při kterém je domovský stát oprávněn stíhat svého občana i mimo hranice svého území (§ 18 trestního zákona). Nejčastějším pramenem této formy spolupráce jsou mezinárodní smlouvy. Dle trestního řádu se pak postupuje, nestanoví-li vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, jinak. Vyloučeno není ani použití na základě vstřícnosti dožádaného i dožadujícího státu.

Postup převzetí trestní věci z ciziny upravuje § 447 trestního řádu. Použije se v případě, kdy orgány cizího státu navrhnou, aby orgány České republiky převzaly trestní stíhání vlastního občana, který na území cizího státu spáchal čin soudně trestný. V každém takovém případě musí o převzetí trestního stíhání rozhodnout Nejvyšší státní zastupitelství, popř. státní zastupitelství v případech, kdy je možný přímý styk mezi justičními orgány.

V § 448 trestního řádu je upraven postup předání trestní věci do ciziny. V těchto případech předávají orgány České republiky trestní řízení pro trestný čin spáchaný osobou, která je občanem cizího státu, na území naší republiky nebo i pro trestný čin spáchaný touto osobou na území cizího státu, cizímu státu, jehož je osoba podezřelá ze spáchání tohoto činu

státním občanem nebo státu, na jehož území měl být tento trestný čin spáchán. Trestní stíhání může předat Nejvyšší státní zastupitelství a po podání obžaloby Ministerstvo spravedlnosti. Pokud tak stanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, může předat trestní řízení soud a v přípravném řízení státní zástupce. Tuto formu mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je vhodné použít v případech, kdy se pachatel zdržuje na území cizího státu, jehož je občanem a nelze dosáhnout jeho vydání. Po rozhodnutí dožádaného státu o převzetí trestního řízení nelze již na území České republiky pokračovat v trestním řízení.

1.4.4 Uznání a výkon cizozemských trestních rozhodnutí

K uznání rozhodnutí dochází tak, že v něm uložený trest příslušný soud přemění na trest, který by mohl uložit, jestliže by v řízení o spáchaném trestném činu sám rozhodoval. Je zřejmé, že v případě, kdy byla uložena sankce, kterou právní řád České republiky nezná, nebo sankce, která je sice názvem stejně označena, ale jejíž obsah i režim jsou odlišné, nelze ji vykonat, není-li přeměněna na sankci vlastního trestního systému. Je však zpravidla respektována zásada, že sankce musí svým druhem a trváním co nejvíce odpovídat sankci, která byla uložena rozhodnutím, které se má vykonat.

Rozhodování o uznání a výkonu cizozemských trestních rozhodnutí je v České republice rozděleno mezi soud a Ministerstvo spravedlnosti. Soud rozhoduje o uznání vykonatelnosti, o přizpůsobení sankce uložené cizím rozhodnutím a o výkonu uznaného cizozemského rozhodnutí. Ministerstvo spravedlnosti může po uznání rozhodnutí vyslovit souhlas s převzetím odsouzeného k výkonu trestu nebo požádat stát, jehož soud vynesl rozhodnutí, aby odsouzeného předal. Smyslem této spolupráce je umožnit pachateli výkon trestu v prostředí, kde zná svůj mateřský jazyk, má rodinné zázemí atd. Tato forma spolupráce nejčastěji probíhá na podkladě uzavřené mezinárodní smlouvy, výjimečně lze uznat cizozemské rozhodnutí bez smluvního podkladu jen na základě vzájemnosti. Vzhledem k tomu, že státy většinou projevují neochotu uznávat na svém území cizímu rozhodnutí adekvátní účinek, není tato forma spolupráce příliš častým jevem.

Protějškem převzetí výkonu trestu uloženého cizozemským soudem je předání výkonu rozsudku do ciziny. Tento postup je dle § 457 možný pro případ, že odsouzený, který má

podle rozsudku soudu České republiky vykonat trest nebo jeho zbytek, se nachází na území cizího státu. Je možno tak učinit i bez podkladu v mezinárodní smlouvě.

1.4.5 Předávání

Zvláštní ustanovení pro předávání osob mezi členskými státy Evropské unie jsou obsažena v oddílu třetím hlavy dvacáté páté. Předávání je svým způsobem zvláštní úpravou vydávání pachatelů trestných činů na základě evropského zatýkacího rozkazu. Cílem předávání je postup vydávání pachatelů urychlit a zjednodušit. Vydání pachatele je zde nahrazeno procesem předání. Dále viz. kapitola 8.

1.4.6 Průvoz pro účely řízení v cizině

Průvoz je funkčně spojen s vydáváním. Pokud je při realizaci vydání zapotřebí převézt osobu územím třetího státu, je nezbytné tento třetí stát požádat o povolení průvozu. Průvoz pro účely extradice je zpravidla povolován za obdobných podmínek jako vydání, některé státy (např. Nizozemsko) však povolují průvoz za podmínek mírnějších a s méně formálními požadavky. Mezinárodní smlouvy často stanoví, že pro letecký průvoz bez plánovaného mezipřistání není zapotřebí žádat o povolení průvozu.

Průvoz pro účely řízení v cizině je upraven v § 423 trestního řádu. Jde o postup při povolování průvozu osoby přes území České republiky pro účely trestního řízení v cizině nebo výkonu trestu odnětí svobody v cizím státě. O povolení průvozu rozhoduje Nejvyšší soud.

Pro všechny formy mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech upravené v hlavě dvacáté páté trestního řádu platí:

1. Dle ustanovení této hlavy se postupuje jen tehdy, nestanoví-li vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, jinak.
2. Není-li právní styk mezi Českou republikou a dožadujícím státem upraven mezinárodní smlouvou, orgány činné v trestním řízení České republiky vyhovějí takové žádosti, poskytne-li dožadující stát záruku, že vyhovějí obdobné žádosti orgánu České republiky (zásada vzájemnosti).

3. Žádosti orgánu cizího státu nelze vyhovět, jestliže by jejím vyřízením byla porušena Ústava České republiky nebo také ustanovení právního řádu České republiky, na které je třeba bez výhrad trvat, anebo jestliže by vyřízením žádosti byl poškozen jiný významný chráněný zájem České republiky (zásada ochrany zájmů státu).

Prameny:

CÍSAŘOVÁ, D. - FENYK, J.: Trestní právo procesní, 1. vyd., Praha, Linde Praha 2002, str. 727 – 816.

FENYK, J. – KLOUČKOVÁ, S.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd., Praha, Linde Praha 2005.

HECKER, B.: Europäisches Strafrecht, 1. vyd., Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2005, str. 421 – 426.

JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní, 4. vyd., Praha, Eurolex Bohemia, 2005, str. 708 – 720.

2. Vydávání (extradice)

2.1 Význam

Vydávání je jedním z významných druhů mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Její podstatou je zajištění obviněného nebo odsouzeného na území jiného státu a jeho následné vydání k trestnímu stíhání či k výkonu trestu odnětí svobody do státu vyžadujícího. Obdobou vydávání je předávání mezinárodním trestním soudům a tribunálům. V některých federálních státech se pojem vydávání používá také pro vydávání mezi jednotlivými členskými státy (např. Spojené státy americké). Vydávání je upraveno tzv. extradičním právem.

V závislosti na „směru“ pohledu se terminologicky rozlišuje mezi vyžádáním (označuje extradici z pohledu státu vyžadujícího/dožadujícího, tj. státu, který o vydání žádá) a vydáním (označuje extradici z pohledu státu dožádaného, tj. státu, který je o vydání žádán).

2.2 Vývoj

Jedním z prvních historicky doložených případů extradice je z roku 1591, kdy byl ze Skotska do Anglie vydán Sir Brian na Murra O'Rourke, který byl později téhož roku v Anglii dosouzen a oběšen za rebelii. Té se dopustil v Irsku, jež bylo v té době v personální unii s Anglií. Před anglickou justicí uprchl z Irska do Skotska.

Moderní mezinárodní extradiční právo se formuje po velké francouzské revoluci, kdy se objevuje koncept odmítnutí vydání pro trestné činy politické. Během 19. století pak dochází s cílem potrestat nejzávažnější obecně kriminální zločiny k uzavření mnoha zvláštních smluv o vydávání zločinců. V tomto a na začátku 20. století prochází extradiční právo vývojem, směřujícím zejména k formalizaci postupů. Ke zjednodušení těchto postupů a velkému rozvoje mezinárodní justiční spolupráce dochází po konci 2. světové války a to v Evropě zejména v důsledku aktivit Rady Evropy. K dalšímu zjednodušování dochází v rámci EU.

2.3 Prameny extradičního práva

Bilaterální či v pozdější době multilaterální extradiční smlouvy jsou předně pramenem extradičního práva. Příkladem mnohostranné extradiční smlouvy je Evropská úmluva o vydávání z 13. 12. 1957 (č. 549/1992 Sb.), příkladem dvoustranné extradiční smlouvy je například Smlouva o vzájemném vydávání zločinců mezi republikou Československou a Spojenými Státy Severoamerickými z 2. 7. 1925 (č. 48/1926 Sb. z. a n.). Úprava mezinárodní justiční spolupráce může být jediným předmětem smlouvy (např. Extradiční smlouva s Německem z 8. května 1922 (č. 230/1923 Sb. z a n.)) nebo může být pouze součástí širšího předmětu smlouvy (např. smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Syrskou arabskou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních z 18. 4. 1984 (č. 8/1986 Sb.)) Není ale vyloučeno realizovat extradici i na bezsmluvním základě na základě mezinárodního obyčeje, při zaručení reciprocit (vzájemnosti) či ujednání ad hoc. Takové řešení je však méně časté a méně obvyklé. Existuje jen málo států, které na bezsmluvním základě pachatele trestných činů nevydávají vůbec či jen v omezeném rozsahu.

Pramenem extradičního práva je též právo vnitrostátní – viz. kapitola 3.

Pro praktický postup v extradičním řízení mají význam i mezinárodní úmluvy o lidských právech a základních svobodách a judikatura mezinárodních soudů pro lidská práva (především Evropský soud pro lidská práva, např. jeho rozhodnutí ve věci Soering), které nepřímou omezují možnosti vydání a ke kterým je nezbytné přihlížet při rozhodování o vydání.

Obsah extradičních smluv se postupně vyvíjel – ať už po stránce materiální (podmínky pro vydávání) či formální (procesní podmínky). Zatímco v modernějších smlouvách je okruh trestných činů, pro které je možno pachatele vydat, stanoven trestní sazbou popř. po pravomocném odsouzení výší uloženého trestu, je ve starších smlouvách často uveden výčet trestné činnosti, na kterou se extradice může aplikovat.

2.4 Charakteristické rysy vydávání

Mezi základní rysy a principy vydávání patří:

- Zásada reciprocit (vzájemnosti)

- Zásada oboustranné trestnosti
- Zásada speciality
- Zásada nevydávání nacionalů
- Obecně vyloučení určitých typů trestné činnosti, zejména trestné činy politické, vojenské, fiskální, tiskové

Zásada reciprocity (vzájemnosti)

Jedná se o základní zásadu mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Státy tak vyhovují extradičním žádostem jiných států pouze v takovém rozsahu, v jakém by daný vyžadující stát vyhověl obdobné žádosti státu dožádaného. Pokud není vydávání mezi vyžadujícím a dožádaným státem upraven mezinárodní smlouvou, je před vyhověním extradiční žádosti dožádaným státem požadováno, aby stát vyžadující poskytl tzv. ujištění o vzájemnosti.

Zásada oboustranné trestnosti

O vydání lze žádat jen pro čin, který je trestným činem podle práva vyžadujícího i dožádaného státu a pro které aplikovatelná právní úprava vydání připouští. Tyto trestné činy jsou buď taxativně vyčteny v konkrétní extradiční smlouvě, nebo jsou v příslušné extradiční smlouvě definovány obecně, zejména podle horní hranice trestní sazby, nebo jsou definovány ve vnitrostátním právu dožádaného státu v případě vydání na bezesmluvním základě. Kromě oboustranné trestnosti musí být splněny i obecné podmínky trestnosti – tj. především věk pachatele, přičetnost atd.

Zásada speciality

Zásadou speciality se rozumí povinnost stíhat či trestat osobu vyžádanou pouze za čin, pro který byla dožádaným státem vydána, nebylo-li dosaženo dodatečného souhlasu vydávajícího státu ke stíhání pro další trestné činy.

Zásada nevydávání nacionalů

Jedna z nejvýznamnějších zásad mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. Dle obyčejového mezinárodního práva mají státy právo odmítnout vydání svého vlastního občana. Zejména v kontinentální Evropě byla tato zásada vyplývající z obavy možnosti nespravedlivého řízení nad cizím občanem v cizí zemi a ze zásady aktivní personality

dlouho považována za nevyvratitelnou. Státy Common Law (např. Spojené státy americké, Izrael), ale i některé další (např. Nizozemsko) své občany běžně vydávají, byť některé z nich váží vydávání vlastních občanů na existenci smluvního závazku vzájemného vydávání vlastní občany (např. Belize). Některé státy jsou ochotny vydávat své vlastní státní příslušníky k trestnímu stíhání do ciziny i bez zaručení vzájemnosti, ovšem pouze za podmínky, že vydaná osoba bude v případě uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody vrácena do svého domovského státu, aby uložený trest vykonala tam (tzv. nizozemská klauzule – Dutch clause)

Vydávání českých občanů z České republiky do ciziny je podle § 21 odstavec 1 trestního zákona vyloučeno. Zákaz vydávání vlastních občanů je v České republice prolomen pouze pokud jde o předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu. Obecně je zásada zákazu vydávání nacionalů upravena v ustanovení čl. 14 odstavce 4 Listiny základních práv a svobod.

Ve Spolkové republice Německo je zákaz vydávání vlastních občanů obsažen v Základním zákoně v článku 16 odstavec 2 věta první. Na stejné ústavní úrovni je pak upraven průlom této zásady v případě předání německého občana do členského státu EU (článek 16 odstavec 2, věta druhá).

Obecně vyloučení určitých typu trestné činnosti, zejména trestné činy politické, vojenské, fiskální, tiskové

Spolu s vývojem mezinárodních smluv v oblasti mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech se vyvíjely i oblasti trestných činů, pro které není možné extradici realizovat. Extradičními trestními činy nebývají většinou trestné činy fiskální, ani trestné činy ryze vojenské či politické povahy³. Některé mezinárodní smlouvy je však mohou mezi extradiční trestné činy řadit.

³ Vzhledem k tomu, že pojem „politický delikt“ je pojmem poměrně širokým, je třeba při hodnocení charakteru deliktu vycházet z konkrétní úpravy a charakteru případu.

2. 5 Aut dedere aut iudicare

Skutečnost, že osoba nebyla vydána z dožádaného státu do státu vyžadujícího, nemusí nutně znamenat, že trestnímu stíhání či výkonu trestu vždy unikne. Podle zásady *aut dedere aut iudicare*, tedy vydat nebo stíhat, která je ve vnitrostátním trestním právu reflektována, pokud jde o vlastní občany (zásada aktivní personality) či pokud jde o cizí státní příslušníky (subsidiární zásada univerzality), je stát, který odmítl vydání, povinen věc předložit svým orgánům činným v trestním řízení a postupovat, jako by byl daný trestný čin spáchán v jeho jurisdikci.

Prameny:

CÍSAŘOVÁ, D. - FENYK, J.: Trestní právo procesní, 1. vyd., Praha, Linde Praha 2002, str. 727 – 816.

FENYK, J. – KLOUČKOVÁ, S.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd., Praha, Linde Praha 2005.

HECKER, B.: Europaeisches Strafrecht, 1. vyd., Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2005, str. 421 – 426.

JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní, 4. vyd., Praha, Eurolex Bohemia, 2005, str. 708 – 720.

3. Česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech – vnitrostátní úprava

Vnitrostátní úprava styku s cizinou v trestních věcech

Prameny vnitrostátní právní úpravy vydávání se v různých státech liší jednak v závislosti na míře kodifikace trestního práva procesního a jednak v závislosti na způsobu řešení vztahu vnitrostátního a mezinárodního práva. Zpravidla je pramenem konkrétní vnitrostátní úpravy buď zvláštní pasáž právního předpisu, který upravuje trestní řízení, či zvláštního právního předpisu o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech. Příkladem takového zvláštního právního předpisu je například Spolková republika Německo či Rakousko, anebo zvláštní právní předpis o vydávání, tzv. extradiční zákon (zejména státy Common Law, např. Velká Británie, Irsko, Kanada, Nový Zéland). I v České republice existují návrhy na vypracování samostatného zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech.

3.1 Vnitrostátní úprava styku s cizinou v trestních věcech v ČR

Úprava styku s cizinou v trestních věcech České republiky je součástí českého trestního řádu a je obsažena v hlavě dvacáté páté. Tato hlava byla v roce 2004 zákonem 539/2004 Sb. značně novelizována s ohledem na vstup České republiky do Evropské unie. Svůj význam však mají i obecná ustanovení trestního řádu (např. ustanovení § 36 o nutné obhajobě apod.) a některá ustanovení trestního zákona (především ustanovení § 21 odstavec 1 obsahující zákaz vydávání vlastních občanů do ciziny, dle § 21 odstavec 2 s výjimkou předávání podle evropského zatýkacího rozkazu). Stejně tak je nutno brát v úvahu ustanovení Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod.

Bez významu nezůstávají ani vnitroresortní předpisy, zejména instrukce Ministerstva spravedlnosti z 23. 2. 2005, č. j. 81/2005-MO-J/142 o postupu soudů ve styku s cizinou ve věcech trestních⁴ mající povahu zvláštního předpisu k vnitřnímu a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy, dále instrukce Ministerstva spravedlnosti z 30. 12. 2004 č. j.

⁴ Publikováno pod č. 14/2006 SIS

66/2004-MO-J/89 o postupu soudů ve styku s členskými státy EU ve věcech trestních⁵ mající zvláštní povahu k výše zmíněné instrukci a pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce z 26. 1. 2005, č. 1/2005, kterým se upravuje postup státní zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství v oblasti právního styku s cizinou v trestních věcech.

3.1.1 Hlava XXV. trestního řádu

Vydávací řízení je upraveno v České republice v oddílu druhém hlavy dvacáté páté trestního řádu (zákon o trestním řízení soudním – č. 141/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů), které se provádí na základě mezinárodní smlouvy, resp. bez smluvního podkladu, jen na základě reciprocity. Použije se v případech, kdy nestanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, jinak.

Vyžádání z ciziny

Oddíl rozlišuje vydávání do ciziny a vyžádání z ciziny. Orgánem oprávněným vyžádat obviněného z cizího státu je Ministerstvo spravedlnosti. Činí tak na žádost soudu, který vydal mezinárodní zatýkací rozkaz (§ 383 trestního řádu). Obsah zatýkacího rozkazu je stanoven tak, aby poskytoval orgánům cizího státu možnost provést vydávací řízení a posoudit, zda jsou splněny podmínky pro vydání do České republiky (§ 384 trestního řádu). Soud zatýkací rozkaz za určitých okolností nevydá. Takovou okolností je předpoklad uložení jiného trestu než nepodmíněného trestu odnětí svobody anebo nepodmíněného trestu odnětí svobody kratšího než čtyři měsíce, trest odnětí svobody, který má být vykonán, nebo jeho zbytek je kratší než čtyři měsíce, neekonomičnost vydání či způsobení nepřiměřené újmy osobě, o jejíž vydání jde. Pro vyžádání z ciziny platí zásada speciality, tzn. stíhání obviněného jen pro trestné činy, pro které byl vydán. Po provedení vydání by tak stíhání vydané osoby pro nevyžádané trestné činy bylo porušením této zásady.

Vydání do ciziny

Pro přijetí žádosti orgánů cizího státu o vydání osoby z České republiky do cizího státu (vydání do ciziny - § 391 trestního řádu) je příslušné Ministerstvo spravedlnosti, účinky doručení má i doručení žádosti Nejvyššímu státnímu zastupitelství. Celé řízení má tři fáze, tj. předběžné šetření (§ 394 a násl.), rozhodování soudu (§ 397, § 398) a povolení a realizace

⁵ Publikováno pod č. 18/2005 SIS

vydání (§ 399). V rámci předběžného šetření státní zástupce zjišťuje, zda jsou splněny podmínky pro vydání podle materiálního extradičního práva. Po předběžném šetření rozhoduje, na návrh státního zástupce, příslušný, zpravidla krajský soud, o tom, zda je vydání přípustné. Konečnou fází celého procesu je rozhodnutí ministra spravedlnosti o povolení vydání osoby do cizího státu. Ministr tak může učinit pouze tehdy, pokud příslušný (krajský či Nejvyšší) soud rozhodl, že vydání je přípustné. Vydání osoby do cizího státu je přípustné, pokud skutek, pro který se vydání žádá, je podle trestního zákona České republiky trestným činem (zásada oboustranné trestnosti) a horní hranice trestu odnětí svobody, který je možné za tento trestný čin uložit podle trestního zákona České republiky, je nejméně jeden rok. Vydání do cizího státu k výkonu již uloženého trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření, které je spojeno s odnětím svobody je přípustné, jestliže uložený trest nebo ochranné opatření činí nejméně čtyři měsíce.

Případy, v nichž je vydání nepřípustné jsou uvedeny v § 393 trestního řádu. Jeden z nejdůležitějších případů, pro které je vydávání vyloučeno je české občanství osoby, která má být vydána. Přijetí opatření se tak předpokládá v domovském státě. Další případy, v kterých je vydání do ciziny vyloučeno, jsou zejména případy, kde: jde o osobu, které bylo v České republice přiznáno postavení azylanta, trestní stíhání nebo výkon trestu odnětí svobody jsou promlčeny, jedná se o trestný čin s výlučně politickým či vojenským charakterem, nebo spočívající v porušení finančních práv státu, možnost uložení trestu smrti v dožadujícím státu, vydání k vykonání trestu smrti, důvody vylučující trestní odpovědnost dle právního řádu České republiky.

To ale neznamená, že v případě kladného rozhodnutí soudu ministr musí vydání osoby povolit. V § 399 odst. 2 tr. řádu jsou vyjmenovány případy, kdy může ministr rozhodnout, že vydání osoby nepovolí. Ministr pak ve své činnosti postupuje v souladu se zásadami diplomatického styku mezi státy nebo formou meziministerského styku, pokud to mezinárodní smlouvy dovolují.

Prameny:

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

3.2 Vnitrostátní úprava styku s cizinou v trestních věcech SRN

3.2.1 Zákon o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech

Na rozdíl od české úpravy, kde jsou zásady právního styku s cizinou v trestních věcech upraveny v trestním řádě, je vnitrostátní úprava styku s cizinou v trestních věcech Spolkové republiky Německo uspořádána v samostatném zákoně – Zákon o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech (IRG - Gesetz ueber die internationale Rechtshilfe in Strafsachen – BGBl I 1982, 2071). V části první je stanoveno, že právní pomoc v trestních věcech v rámci styku s cizinou je upravena zákonem o mezinárodní pomoci v trestních věcech. V části první § 1 odst. 3 je dále upravena přednost smluv mezinárodního práva veřejného. V takovém případě je zákon v okamžiku, kdy se smlouva stane bezprostředně aplikovatelnou součástí vnitrostátního práva, subsidiární úpravou. Ve stejné části je upravena i přednost části osmé, která provádí Rámcové rozhodnutí Rady o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, před ustanoveními smluv mezinárodního práva veřejného. Pouze však do té míry, do jaké ustanovení o předávání obsahuje úpravu speciální.

Zákon je rozdělen do osmi částí. Po první části, která upravuje oblast použití následujících jednotlivých částí upravujících konkrétní formy spolupráce v trestních věcech: část 2. – vydávání do zahraničí k trestnímu stíhání či k výkonu trestu, část 3. – průvoz osoby pro účely trestního stíhání či výkonu trestu v cizině, část 4. – výkon cizích rozhodnutí, část 5. – další právní pomoc v trestních věcech, část 6. – žádosti o trestní pomoc v zahraničí, část 7. – obecná ustanovení, část 8. – pomoc členských států Evropské unie, část 9. – závěrečná ustanovení.

Vydávání do zahraničí k trestnímu stíhání či k výkonu trestu

Na rozdíl od české úpravy, kde je v hlavě dvacáté páté, v oddílu druhém věnovaném vydávání upraveno vyžádání z ciziny i vydání do ciziny, je v části druhé zákona upraveno pouze vydávání do zahraničí. Stejně jako v České republice je vydávání do ciziny realizovat pouze, jedná-li se o cizince, neboť vydávání německých občanů je vyloučeno článkem 16 odst. 2 základního zákona: „Žádný Němec nesmí být vydán do ciziny“. Pojem „Němec“ ve smyslu základního zákona je upraven v článku 116: „Němcem ve smyslu základního zákona je s výhradou speciální právní úpravy ten, kdo má německé občanství nebo byl uznán na

území Německé říše ke stavu k 31. prosince 1937 jako uprchlík nebo vyhnanec německé národní příslušnosti nebo jako jejich manžel/ka nebo potomek“.

Podobně jako v § 392 českého trestního řádu je dle německé úpravy možno vydat pachatele trestného činu cizí příslušnosti pod podmínkou, že je čin, který spáchal, trestný i dle německého práva (zásada oboustranné trestnosti) a horní hranice trestu odnětí svobody, který je možné za tento trestný čin uložit podle trestního zákona Spolkové republiky Německo, je nejméně jeden rok. Zásada vzájemnosti pak není upravena v obecných ustanoveních jako v českém trestním řádu, ale v samotném druhém oddílu zákona a znemožňuje tak vydání pachatele cizí státní příslušnosti dožadujícímu státu, pokud dožadující stát neposkytne záruku, že vyhoví obdobně žádosti orgánu Spolkové republiky Německo.

Nepřípustnost vydání je upravena v § 6 – 8 zákona a mezi její důvody patří: výlučně politický či vojenský charakter trestného činu, pro který se vydání žádá, hrozba udělení trestu smrti. Další důvody jsou shrnuty v § 9 pod označením „konkurující soudní pravomoc“. Uplatňují se v případě, kdy je založena i německá soudní pravomoc. Důvody pro nepřípustnost vydání jsou zejména promlčení trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody, vyloučení trestní odpovědnosti dle právního řádu Německé spolkové republiky. Na rozdíl od české úpravy není vyloučeno vydávání, jestliže trestný čin spočívá v porušení daňových, celních, devizových předpisů anebo v porušení jiných finančních práv státu.

V § 11 zákona je podrobně upravena zásada speciality. Vydání je přípustné pouze, je-li zaručeno, že bude stíhán potrestán pouze za trestný čin, pro který byl vydán a nebude bez německého souhlasu předán či přemístěn do třetího státu.

Stejně jako v případě české úpravy rozhoduje o přípustnosti vydání do zahraničí soud, a to Vrchní soud zemský. Podklady pro vydání připravuje státní zastupitelství při Vrchním soudu zemském a samotné povolené vydání pak i provádí. § 14 dále upravuje místní příslušnost soudu.

Obecně pro vydání vyžádané osoby ze Spolkové republiky Německo platí:

- Nutná oboustranná trestnost u spáchaného činu

- Vyžádané osobě nesmí hrozit žádné formy týrání či nelidského zacházení (nálezn Spolkového ústavního soudu 2BvR 685/03)
- Vyžádané osobě nesmí hrozit v dožadujícím státě trest smrti
- Vyžádané osobě musí být zaručen „férový“ proces
- K vydání vyžádané osoby nemusí bezpodmínečně existovat extradiční smlouva, vydání je možno uskutečnit i bez smluvního podkladu
- Němečtí občané nemohou být vydáváni

Průvoz osoby pro účely trestního stíhání či výkonu trestu v cizině

Průvoz osob je upraven v zákoně o právní pomoci v trestních věcech obdobně jako v oddílu čtvrtém českého trestního řádu. Použijí se taktéž přiměřeně ustanovení upravující vydávání do ciziny – zejména s ohledem na přípustnost průvozu a o povolení rozhoduje opět Vrchní zemský soud.

Výkon cizích rozhodnutí

Výkon cizího rozhodnutí je přípustný, pokud: 1. stát, o jehož rozhodnutí se jedná, o výkon rozhodnutí požádal, 2. v trestním řízení, které bylo rozhodnutím ukončeno, byla obžalovanému poskytnuta práva na soudní slyšení, možnost obhajoby, sankce byla uložena nezávislým soudem a byla poskytnuta možnost odvolání⁶, 3. by za trestný čin, na jehož základě byl obžalovaný odsouzen, byl i dle německého práva obžalovaný odsouzen k trestu nebo k ochrannému opatření, 4. není výkon trestu dle právního řádu Spolkové republiky Německo promlčen, 5. osoba již nebyla pro daný skutek odsouzena německým orgánem.

O vykonatelnosti cizího rozhodnutí rozhoduje zemský soud (Landgericht) na základě podkladů připravenými státním zastupitelstvím. Stejně jako v české úpravě je třeba cizozemské rozhodnutí uznat přeměněním na trest, který by mohl soud uložit, jestliže by v řízení o spáchaném trestném činu sám rozhodoval. Je dodržována zásada, že přeměněný trest by měl co nejvíce odpovídat trestu uloženému. Nicméně nesmí přesahovat horní hranici trestu, která se za uvedený trestný čin dle německého právního řádu ukládá.

⁶ Podobně je tato podmínka stanovena v § 450 odst. 1 písm. g) trestního zákona s odvoláním na § 377: „Žádosti orgánu cizího státu nelze vyhovět, jestliže by jejím vyřízením byla porušena Ústava České republiky nebo takové ustanovení právního řádu České republiky, na kterém je třeba bez výhrady trvat“ – základní práva obviněného.

Další právní pomoc v trestních věcech

V páté části zákona o mezinárodní pomoci v trestních věcech jsou upraveny další formy právní pomoci. Dle § 59 odst. 2 je další formou právní pomoci jakékoli poskytnutí pomoci v trestních záležitostech pro potřeby cizího trestního řízení, přičemž nezáleží na tom, zda je vedeno před soudem nebo jiným orgánem cizího státu. V následujících paragrafech je upravena další právní pomoc v trestních věcech jako přenos dat z trestního vyšetřování (§ 61a), audiovizuální výsledky (§61 b), dočasné předání do zahraničí pro účely provedení procesních úkonů (§ 62), dočasné převzetí ze zahraničí pro účely cizího trestního řízení (§63), odevzdání věcí (§ 66), zabavení a prohlídka (§ 67), právní pomoc mezinárodnímu trestnímu soudu (§ 67a). V podstatě se jedná o jednotlivé formy institutu dožádání, které jsou v českém trestním řádu upraveny v oddílu pátém hlavy dvacáté páté. Pro všechny jednotlivé formy dožádání platí úvodní ustanovení páté části: 1. provádění na základě žádosti příslušného orgánu dožadujícího státu, 2. právní pomoc v této části je možná jen tehdy, pokud jsou splněny předpoklady, za kterých provádějí vzájemně právní úkony v trestním řízení německé soudy a úřady.

O další právní pomoci v trestních věcech rozhoduje Vrchní zemský soud a jednotlivé formy pak provádějí příslušné soudy či orgány.

Žádosti o trestní pomoc v zahraničí

V části sedmé je upravena právní pomoc v trestních věcech pro potřeby německého trestního řízení.

3.2.2 Obecná ustanovení

Obecným ustanovením je věnována sedmá část zákona. Obsahují obecné zásady pro poskytování mezinárodní právní pomoci v trestních věcech. Stejně jako v § 377 českého trestního řádu, je v zákoně ustanovení, které vylučuje provedení právní pomoci v případě, že by jejím provedením byly porušeny základní principy německého právního řádu.

V obecných ustanoveních je upravena účast moci výkonné – ministerstva spravedlnosti a stanoveny podmínky pro podání žádosti o vyžádání z ciziny.

O zahraničních žádostech a o podání žádosti o právní pomoc do zahraničí rozhoduje spolkový ministr spravedlnosti s cizineckých úřadem a s ostatními spolkovými ministry, do jejichž oblasti působnosti právní pomocí zasahuje. Jelí-li k vykonání právní pomoci příslušný orgán, který spadá do působnosti jiného spolkového ministra, pak nastupuje takový orgán na místo ministra spravedlnosti. Výše zmínění spolkoví ministři mohou přenést tyto pravomoci na jim podřízené úřady.

Spolková vláda může výkon pravomoci rozhodnout o zahraničních žádostech a o podání žádosti o právní pomoc do zahraničí přenést dohodou na zemské vlády. Zemské vlády mají pravomoc k dalšímu přenesení pravomoci.

V podstatě v oblasti vydávání funguje ve Spolkové republice Německo smíšený systém, kde soud rozhoduje na základě zhodnocení podmínek o přípustnosti vydání a orgán státní správy rozhoduje o povolení vydání. Nemůže však vydání povolit, rozhodl-li soud, že je nepřipustné, ale nemusí je povolit, i když soud rozhodl, že přípustné je.

V § 76 je upravena záruka vzájemnosti. V souvislosti s německou žádostí o poskytnutí právní pomoci může být zahraničnímu státu poskytnuta záruka, že bude jeho obdobné žádosti vyhověno, pokud neodporuje právním předpisům Spolkové republiky Německo.

Pomoc členských států Evropské unie

V části osmé zákona je upraven institut předávání. Německá terminologie používá pro institut předávání stejné označení jako pro institut vydávání (Auslieferung). Pro rozlišení je pak vždy za označením vydávání upřesněno „do členského/z členského státu Evropské unie“. Více viz bod 7.3.

Závěrečná ustanovení

V závěrečném ustanovení je stanovena možnost omezení základních práv a svobod, jako je například zásah do domovní svobody, nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí, listovního tajemství dle ustanovení zákona o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech.

Prameny:

IRG – Gesetz ueber die internationale Rechtshilfe in Strafsachen – BGBl I 1982, 2071.

HACKNER, T. – GLESS, S.: Kommentar zum Gesetz ueber die internationale Rechtshilfe in Strafsachen, Muenchen, Verlag C.H. Beck 2006, 31 – 423.

VOGLER, T.: Auslieferungsrecht und Grundgesetz, 1. vyd., Berlin, Duncker and Humblot, 1980, str. 51 – 179.

3.3 Srovnání

Závěrem je možno říci, že vnitrostátní úprava styku s cizinou v trestních věcech Spolkové republiky vykazuje ve srovnání s vnitrostátní úpravou styku s cizinou v trestních věcech České republiky pouze nepatrné rozdíly způsobené jiným státním uspořádáním. Prvním rozdílem je úprava styku s cizinou v samostatném zákoně v případě Spolkové republiky Německo – Gesetz ueber die internationale Rechtshilfe in Strafsachen. Právní styk s cizinou je dle českého právního pořádku upraven v dvacáté páté hlavě trestního řádu. Rozdílná je také úprava zásady vzájemnosti obsažena v českém trestním řádu v obecných ustanoveních § 376. Obecná ustanovení zákona o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech obsahují pouze úpravu vzájemnosti dle § 376 odst. 2 českého trestního řádu: „V souvislosti s německou žádostí o poskytnutí právní pomoci může být zahraničnímu státu poskytnuta záruka, že bude jeho obdobné žádosti vyhověno.“⁷ Záruka vzájemnosti dle § 376 odst. 1 trestního řádu – vyhovění žádosti orgány činnými v trestním řízení dožadujícího státu, poskytne-li dožadující stát záruku, že vyhoví obdobné žádosti orgánu dožádaného státu (vše za podmínky, že právní styk mezi dožádaným a dožadujícím státem není upraven mezinárodní smlouvou) je upravena výlučně u institutu vydávání do zahraničí a v souvislosti s přiměřeným použitím ustanovení o vydávání do zahraničí i pro průvoz osoby pro účely trestního stíhání či výkonu trestu v cizině. Na rozdíl od české úpravy není dle zákona o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech vyloučeno vydávání, jestliže trestný čin spočívá v porušení daňových, celních, devizových předpisů anebo v porušení jiných finančních práv státu.

⁷ § 76 Zákona o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech (BGBl I 1982, 2071)

Tabulka č. 1: Rozdíly vnitrostátní úpravy styku s cizinou v trestních věcech mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo

Vnitrostátní úprava styku s cizinou v trestních věcech – Spolková republika Německo	Vnitrostátní úprava styku s cizinou v trestních věcech – Česká republika
1. Úprava v samostatném zákoně Gesetz ueber die internationale Rechtshilfe in Strafsachen	1. Úprava součástí zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) – Hlava XXV
2. Zásada vzájemnosti - úprava u jednotlivých institutů právní pomoci, ne v obecných ustanoveních	2. Zásada vzájemnosti - v obecných ustanoveních - v případě neexistence smlouvy mezi dožádaným a dožadujícím státem je třeba na zásadě vzájemnosti trvat
3. Nepřípustnost vydání - důvodem pro nevydání není, jestliže trestný čin spočívá v porušení daňových, celních, devizových předpisů anebo v porušení jiných finančních práv státu	3. Nepřípustnost vydání - důvodem pro nevydání je, jestliže trestný čin spočívá v porušení daňových, celních, devizových předpisů anebo v porušení jiných finančních práv státu

Zdroj: Vlastní úprava

3.4 Význam vnitrostátní úpravy styku s cizinou

Na první pohled nehraje vnitrostátní úprava styku s cizinou v česko-německé justiční spolupráci v trestních věcech velký význam. Většina forem trestní pomoci se v podstatě od vzniku Československa uskutečňovala na základě dvoustranných později mnohostranných smluv (viz. bod 2.3). Vnitrostátní úprava nicméně stále zůstává subsidiární úpravou k těmto smlouvám dle § 375 trestního řádu a § 1odst. 3 Zákona o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech a přispívá i k pochopení celkového pojetí styku s cizinou v jednotlivých státech, které se mohou projevit v dodatkových protokolech jednotlivých smluv.

4. Prameny úpravy česko-německé justiční spolupráce v trestních věcech – Extradiciční smlouva s Německem z 8. května 1922

4.1 Extradiciční smlouva s Německem z 8. května 1922

Nejstarším pramenem česko-německé justiční spolupráce v trestních věcech je smlouva s Německou říší z 8. května 1922 o vydávání zločinců a jiné právní pomoci ve věcech trestních (č. 230/1923 Sb.z. a n.). Dosavadní úprava právních styků s Německem se omezovala na právní ochranu a právní pomoc ve věcech občanských a obchodních. Výše uvedenou smlouvou se upravovalo vzájemné vydávání a průvoz zločinců, právní pomoc ve věcech trestních i spolupráce policejní. Lze shrnout, že úprava smlouvy odpovídá již zásadám moderního práva trestního.

Dle zprávy Senátu Národního shromáždění R. Čs. r. 1923 se „úprava těchto otázek stala nutnou následkem neustálého přebíhání stíhaných osob přes hranice obou států, které v poslední době vzrostlo nemalou měrou, jak o tom svědčí statistika uvedená v důvodové zprávě vládního návrhu. Význam uzavřené smlouvy nelze proto podceňovat, neboť lze očekávat, že řízení vydávací na jejím základě bude značně urychleno a že tak bude zkrácena nejen vazba vydávaných osob, nýbrž i že oběma státům budou uspořeny značné výdaje.“

Ve smlouvě se projevuje zásada vzájemnosti. Oba státy se zavazují, že si vydají navzájem osoby, které jsou stíhány nebo odsouzeny jednou z nich pro čin, který podle práva obou států je buď zločinem nebo dle tehdejší trestně-právní úpravy přečinem. Povinnost vydání se vztahuje také na pokus o spáchání trestného činu, na který se vydávání vztahuje, stejně jako pro spolupachatelství, návod a pomoc, jsou-li tyto trestnými dle práva obou stran. Z této zásady je stanovena výjimka v dodatkovém protokolu smlouvy týkající se trestných činů, pro jejichž trestní stíhání je nutný souhlas poškozeného. V tomto případě nepožaduje dožádaný stát průkaz o tom, že byl skutečně učiněn návrh oprávněnou osobou. Tato výjimka plyne ze vzájemné důvěry mezi oběma státy a ze zkušeností, kdy dle předpisů platných v Německu či v Československu na bývalém uherském území je známa celá řada skutkových postat i těžkých trestních činů, jejichž stíhání nelze zahájit než po předchozím návrhu osoby poškozené, kdežto odpovídající jim skutkové podstaty na ostatním území Československa tyto náležitosti nevyžadují a spadají mezi trestné činy stíhané z úřední povinnosti.

4.2 Vyloučení z vydávání

Z vydávací povinnosti jsou stanoveny striktní výjimky. Povinnost k vydání dle smlouvy nevzniká,

1. je-li stíhaná osoba příslušníkem dožádaného státu,
2. je-li na trestný čin, jenž je podnětem vydání, stanoven anebo byl-li naň uložen trest na majetku, který nelze přeměnit v trest na svobodě,
3. jde-li o čin politický,
4. jde-li o čin, který je trestný jen dle vojenských trestních zákonů,
5. je-li trestný čin nebo i uložený trest již promlčen dle práva dožádané strany
6. jsou-li dle zákonů dožádané strany její vlastní úřady příslušny k stíhání trestného činu, který je podnětem k vydání
7. bylo-li pro trestní čin trestní řízení proti stíhané osobě úřady dožádané strany již zastaveno, nebo byla-li jimi osoba pravomocně odsouzena nebo jí udělena milost

Smlouva se nevztahuje na trestné činy fiskální. Ustanovení těchto trestných činů bylo upraveno ve zvláštní dohodě (článek XIX. Smlouvy o právní ochraně a právní pomoci ve věcech daňových ze dne 31. prosince 1921).

Pokud jde o trestné činy politické, nepodává smlouva bližší definici takového činu. Vzhledem k nejasnosti při definici politických trestných činů a rozporům v teorii (jsou pro posouzení otázky, zda jde o trestný čin politický, rozhodující motivy trestné činnosti či má být pojem politického trestného činu omezen jen na trestné činy, které směřují výhradně a přímo proti chráněným politickým statkům?) se smlouva definici politického trestného činu vyhnula a ponechává rozřešení této otázky vládě dožádaného státu. Výslovně se však obě strany dohodly, že trestné činy, které jsou s politickým trestným činem v nerozdílné souvislosti, budou stejně posuzovány jako trestné činy politické. Smlouva nechává nedotčeným tzv. právo azylu pro politické provinilce, kteří jsou pro svoji politickou činnost stíháni v jiných státech.

Ustanovení, že není povinností k vydání, jde-li o trestný čin, který může být stíhán výhradně jen podle vojenského trestního zákona, neznamená, že by byla vyloučena příslušnost československých soudů vojenských ke stíhání osoby vojenské. Vyloučeno je pouze vydání pro ryzí vojenské delikty (pro desertci, svémocné vzdálení se, porušení subordínace apod.). Dopustí-li se však voják např. krádeže nebo jiného trestného činu, který

tvoří skutkovou podstatu i podle obecného trestního zákona, bude vydán československým vojenským soudům a jimi stíhán.

4.3 Formální postup a ostatní formy právní pomoci

Formální postup při žádosti o vydání upravují články 10. a 11. Spolupráce obou států probíhá prostřednictvím styku **diplomatického**. K žádosti o vydání je třeba připojit zatykač nebo pravomocný odsuzující rozsudek, jež byly vydány proti stíhané osobě pro trestný čin, který je podnětem k vydání, příslušným soudním úřadem dožadující strany.

Článek 8 upravuje konkurenci několika žádostí o vydání téže osoby. Smluvní strany se rozhodly dát přednost stanovení určitého pořadu při vyřizování konkurujících žádostí za vydání proti principu volby dožádané strany. Požadovaná osoba bude vydána v první řadě svému domovskému státu, kterému se vyhrazuje při konkurenci několika žádostí za vydání přednostní právo. Pak-li že nežádá o vydání stát, jehož je osoba příslušníkem, bude vydána tomu státu, na jehož území byl spáchán trestný čin, který je dle práva dožádané strany nejtěžším. Při stejně těžkých činech bude vydána státu, jehož žádost o vydání došla nejdříve. Důsledkem tohoto postupu je ustanovení v dodatkovém protokolu, že závazky již ujednané s jinými státy a odchylné se od této úpravy, nebudou s touto smlouvou dotčeny.

Důležité je ustanovení článku 12, které obsahuje zásadu speciality. Pro dožadující stát tak vyplývá oprávnění vydat osobu trestat jen pro konkrétní trestný čin, pro který byla vydána. Má-li být osoba stíhána nebo potrestána ještě pro jiný trestný čin, kterého se dopustila před svým vydáním, závisí její stíhání na dodatečném svolení vlády, která ji vydala. Toto omezení odpadá, pokud osoba po nabytí svobody neopustí území dožadujícího státu do jednoho měsíce nebo pokud se na území dožadujícího státu po opuštění vrátí.

Pro průvoz osob platí stejná pravidla jako pro institut vydávání.

Články 14.-16. obsahují ustanovení o dožádání, které upravují instituty předání věcí doličných, doručení a vyšetřovací úkony. Právní pomoc podle článků 14 až 16 lze odmítnout, není-li podle ustanovení této smlouvy povinností ku vydání v trestním řízení, v němž má být právní pomoc poskytnuta. Žádosti o doručení obálky nebude vyhověno, je-li oběť osobě pohroženo pro případ, že se nedostaví, donucovacími prostředky nebo jinými újmami.

Žádosti o právní pomoc podle článku 14 až 16 budou zpravidla podány v **přímém úředním styku** od úřadu k úřadu. Za tímto účelem si smluvní strany vzájemně sdělí seznam úřadů, jež jsou příslušny k přijímání dožadání. Smluvní strany si taktéž sdělí seznam pohraničních míst a úřadů, jež na hranicích republiky Československé a Německé říše přicházejí v úvahu pro předávání a přejímání zločinců.

Prameny:

Extradiční smlouva s Německem z 8. května 1922, č. 230/1923 Sb. z. a n.

Zpráva senátu Národního shromáždění R. Čs. R. 1923 k usnesení poslanecké sněmovny (tisk 1576) o vládním návrhu, kterým se předkládá ke schválení Národnímu shromáždění smlouva mezi republikou Československou s říší Německou.

5. Česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech před vstupem ČR do EU – Evropská úmluva o vydávání

Smlouva mezi Československou republikou a říší Německou o vydávání zločinců a jiné právní pomoci v trestních věcech se stala na dlouhou dobu jedinou smluvní úpravou česko-německé justiční spolupráce v trestních věcech. Období komunistického režimu nedávalo tak jako tak dostatek prostoru k potřebě realizace jednotlivých forem právní pomoci v trestních věcech vzhledem k uzavření hranic mezi Československem a Spolkovou republikou Německo. Praktický význam si smlouva zachovala ve vztahu k Německé demokratické republice.

5.1 Evropská úmluva o vydávání

Nejdůležitějším platným dokumentem, který upravuje institut vydávání a který byl přijat v rámci Rady Evropy⁸ je Evropská úmluva o vydávání (dále jen „Úmluva“) ze dne 13. 12. 1957 (č. 549/1992 Sb.) se svými dodatkovými protokoly – Dodatkový protokol ze dne 15. 10. 1975 ((č. 29/1997 Sb.) a Druhý dodatkový protokol ze dne 17. 3. 1978 (č. 30/1997). Jedná se o mnohostrannou smlouvu, jejímiž signatáři je většina evropských států.

Česko-německá spolupráce se dle Úmluvy realizovala od roku 1993, kdy Evropská úmluva o vydávání vstoupila v České republice v platnost. Jménem České a Slovenské Federativní Republiky byla Úmluva podepsána ve Štrasburku dne 13. 2. 1992. V té době byla již Spolková republika Německo signatářem Úmluvy. Dle Úmluvy se smluvní strany zavazují vzájemně vydávat všechny osoby, proti kterým vedou příslušné orgány (soudy, státní zastupitelství) dožadující strany trestní stíhání pro trestný čin, nebo které jsou vyžadovány těmito orgány k výkonu trestu nebo ochranného opatření – to vše v souladu s ustanoveními a podmínkami uvedenými v Úmluvě. Ve srovnání se smlouvou z roku 1922, kde bylo vydávání jen jednou ze součástí smlouvy, pojednává Úmluva o tomto institutu výlučně.

⁸ Mnohostranné smlouvy přijaté v rámci Rady Evropy upravují moderním způsobem v podstatě všechny instituty právní pomoci: Evropská úmluva o vydávání, Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních, Evropská úmluva o předávání trestního stíhání, Úmluva o předávání odsouzených osob. Signatářem těchto smluv jsou většinou téměř všechny evropské státy, tedy i sousední státy České republiky, takže právní styk s cizinou se uskutečňuje v naprosté většině případů podle nich

Na rozdíl od Smlouvy z roku 1922, kde není blíže specifikována hranice trestu odnětí svobody, pro niž je vydávání povoleno⁹, je vydání mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou (později Českou republikou¹⁰) a Německem povoleno pro *trestné činy, za které právní řád dožadující i dožádané strany stanoví trest odnětí svobody nebo ochranného opatření, jehož horní hranice je nejméně jeden rok nebo trest přísnější. Pokud již trest odnětí svobody nebo ochranné opatření byly na území dožadující strany uloženy, musely být uloženy nejméně v trvání čtyř měsíců*. Obě smluvní strany měly možnost vyloučit trestné činy, pro něž právní řád neumožňuje vydání, z působnosti Úmluvy. Ani jedna ze stran tak neučinily. Obě strany ale mají možnost použít Úmluvu i na trestné činy, které z ní byly vyloučeny – na základě vzájemnosti. Ani podmínky pro délku trestu nemusí být dodrženy a to v případě, že se žádost o vydání vztahuje k několika samostatným trestným činům, které jsou všechny trestné odnětím svobody dle právních řádů obou stran (nebo za ně lze uložit ochranné opatření). Dožádaná strana má právo povolit vydání i pro tyto trestné činy. Dokonce i na trestné činy, za které může být uložen pouze peněžitý trest.

5.1.1 Vyloučené trestné činy

Trestné činy vyloučené z česko-německé justiční spolupráce dle Úmluvy jsou:

1. Trestné činy vojenské
2. Politické trestné činy – Úmluva opět neobsahuje definici „politického trestného činu“ – vydání tak záleží na zvážení obou stran. Konkrétní úpravu obsahuje bod 3. článku 3 Úmluvy: za politický trestný čin nebudou pro účely Úmluvy považovány atentát nebo pokus o něj na hlavu státu nebo člena její rodiny.

Stejně jako ve Smlouvě z roku 1922¹¹ je upraveno v Úmluvě právo odmítnout vydání svých občanů. K tomuto článku učinila Spolková republika Německo prohlášení dle článku 6 bodu 1b) a sice k vymezení pojmu občan – definice dle článku 116 odst. 1 základního zákona Spolkové republiky Německo a k otázce vydávání německých občanů – článek 16 odst. 2

⁹ Smluvní strany se zavazují, že si na žádost příslušného úřadu vydají navzájem, s výjimkou vlastních státních příslušníků, osoby, jež jsou trestně stíhány nebo byly odsouzeny (oddíl I., článek 2, odst. 1 Smlouvy o vydávání zločinců a jiné právní pomoci v trestních věcech – 230/1923 Sb. a n.).

¹⁰ Přistoupení formou sukcese. Vstup v platnost pro Českou republiku 1.1.1993.

¹¹ Smluvní strany se zavazují, že si na žádost příslušného úřadu vydají navzájem, s výjimkou vlastních státních příslušníků, osoby, jež jsou trestně stíhány nebo byly odsouzeny (oddíl I., článek 2, odst. 1 Smlouvy o vydávání zločinců a jiné právní pomoci v trestních věcech – 230/1923 Sb. a n.).

základního zákona (viz. bod 3.2.1). Prohlášení se vztahuje na období od 1.1. 1977 a bylo učiněno při uložení ratifikačních listin dne 2. 10. 1976. Pokud dožádaná strana nevydá svého občana, předá na žádost dožadující strany věc svým příslušným orgánům, aby mohly přezkoumat, zda jsou dány podmínky k zahájení trestního stíhání a příp. ho zahájit. Povinnost dožádané strany zahájit trestní stíhání nevzniká.

Vydání pro fiskální trestné činy je dle Úmluvy mezi smluvními stranami povoleno pouze v případě, že smluvní strany ohledně daného trestného činu nebo kategorií trestných činů tak rozhodnou.

Dožádaná strana dále může odmítnout vydání žádané osoby, když příslušné orgány této strany vedou proti ní trestní stíhání pro trestný čin nebo trestné činy, pro které se o vydání žádá. Dále je v článku 9 Úmluvy upraven zákaz vydání v případech, kdy příslušné orgány dožádané strany vynesly konečné rozhodnutí v řízení proti žádané osobě o trestném činu nebo trestných činech, pro které se o vydání žádá. Vydání může být odmítnuto, pokud příslušné orgány dožádané strany již rozhodly nezahajovat nebo zastavit trestní stíhání pro stejný trestný čin nebo trestné činy.

Důvodem, kdy vydání nebude povoleno, je také skutečnost, že vyžádaná osoba nemůže být podle právního řádu dožadující nebo dožádané strany trestně stíhána nebo potrestána v důsledku promlčení. V případě trestu smrti, který hrozí vyžádané osobě, může být vydání odmítnuto, pokud dožadující strana neposkytne takové ujištění, které dožádaná strana (dle jejíhož trestního řádu nelze za čin trest smrti uložit nebo není obvykle vykonáván) bude považovat za dostačující, že trest smrti nebude vykonán.

5.1.2 Procesní ustanovení

Dle Úmluvy se žádost podává písemně a to diplomatickou cestou. Přímou dohodou mezi dvěma nebo více stranami lze sjednat i jiný postup.

K žádosti se zejména přikládá:

- a) originál či ověřená kopie vykonatelného rozsudku o trestu nebo rozhodnutí o uložení ochranného opatření
- b) popis trestných činů, pro které se o vydání žádá

- c) kopie příslušných právních předpisů a tam, kde to není možné, prohlášení o právním stavu a co nejpřesnější popis žádané osoby spolu s jakoukoliv další informací, která pomůže zjistit její totožnost či státní občanství

I dle Evropské úmluvy o vydávání je dodržena zásada speciality.

5.2 Vztahy mezi Úmluvou a dvoustrannými dohodami

Úmluva ve své době nahrazuje u států (tedy po přijetí Úmluvy Českou republikou i u České republiky a Německé spolkové republiky), které jsou jí vázány, ustanovení všech dvoustranných smluv, úmluv a dohod, která upravují vydávání mezi kterýmikoliv dvěma smluvními stranami. Nicméně nevylučuje možnost sjednání dvoustranných nebo mnohostranných dohod k doplnění ustanovení této Úmluvy nebo aby napomáhaly použití zásad, které obsahují (článek 28 odstavec 2 Úmluvy). Toho bylo v rámci česko-německé spolupráce také využito.

5.3 Dodatkové protokoly

Protokolem z roku 1975 došlo k vyloučení

- a) zločinů proti lidskosti uvedené v Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia (přijaté 9. prosince 1948 Valným shromážděním OSN)
- b) trestných činů uvedených v článku 50 Ženevské úmluvy z roku 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, v článku 51 Ženevské úmluvy z roku 1949 o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, v článku 130 Ženevské úmluvy z roku 1949 o zacházení s válečnými zajatci a v článku 147 Ženevské úmluvy z roku 1949 o ochraně osob za války,
- c) jakýkoliv obdobných porušení válečných zákonů platných za účinnosti tohoto Protokolu a v té době existujících válečných zvyklostí, která již nejsou stanovena ve shora uvedených ustanoveních Ženevských úmluv

z kategorie politických trestných činů.

Druhý protokol k Úmluvě z roku 1978 umožnil vydávání mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo pro trestné činy fiskální, jestliže čin, o který se jedná, odpovídá podle právního řádu dožádané strany trestnému činu stejné povahy.

Dále je v druhém protokolu ustanoven nový systém postupu při podávání žádostí – a to prostřednictvím ministerstva spravedlnosti. Zaslání diplomatickou cestou se však nevylučuje. Česká republika podepsala oba protokoly 18. 12. 1995, 17. 2. 1997 došlo k vstupu v platnost. Spolková republika Německo podepsala druhý protokol dne 8. 11. 1985, 6. 6. 1991 vstoupil tento protokol v platnost.

5.4 Smlouva ze dne 2. 2. 2000

V souladu s článkem 28 odstavec 2 Úmluvy byla dne 2. 2. 2000 mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo uzavřena smlouva s cílem usnadnit používání Úmluvy a na bilaterální smluvní bázi doplnit a konkretizovat se Spolkovou republikou Německo vzájemnou pomoc – Smlouva ze dne 2. 2. 2000 mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o dodatcích k Evropské úmluvě o vydávání ze dne 13. prosince 1957 a usnadnění jejího používání¹². Smlouva reaguje na obecnost řady ustanovení Úmluvy a současně narůstajícímu objemu řešených případů v posledních letech, souvisejícím s velkým pohybem osob mezi oběma státy a všeobecně narůstající kriminalitou. Smlouva je tak doplněním Úmluvy ve znění Druhého dodatkového protokolu ze dne 17. března 1978.

Smlouva rozšiřuje trestné činy podléhající vydání (doplnění článku 2 Úmluvy) i na případy, kdy výměra trestu odnětí svobody, náhradního trestu odnětí svobody, ochranného opatření, jež mají být ještě vykonány, nebo u více trestů odnětí svobody, náhradních trestů odnětí svobody a ochranných opatření, určených k výkonu, v jejich úhrnu představuje nejméně tři měsíce.

Doplněním článku 7 a 8 Úmluvy je dožádaný smluvní stát povinen povolit vydání osoby pro trestné jednání, jež podle jeho právních předpisů podléhá jeho soudní pravomoci, jestliže je třeba dát přednost provedení trestního řízení na výsostném území dožadujícího smluvního státu v zájmu nalezení pravdy, z důvodů výměry trestu nebo výkonu trestu nebo

¹² 67/2002 Sb. m. s., BGBl 2001 IIS, 726, 2002 II S. 1043

v zájmu resocializace. Vydání nebude odmítnuto, jestliže na výsostném území dožádaného smluvního státu nebylo zahájeno trestní řízení jen pro nedostatek vlastní soudní pravomoci nebo již zahájené trestní řízení z tohoto důvodu nevedlo k odsouzení.

V případě, že není dána ani soudní pravomoc ani dožádaného smluvního státu, je pro posouzení promlčení rozhodné výhradní právo dožadujícího smluvního státu, k právu dožádaného smluvního státu se v tomto případě nepřihlédne. Chybí-li návrh na zahájení trestního řízení nebo jiné prohlášení, jehož by bylo k zahájení nebo pokračování trestního řízení zapotřebí jen dle práva dožádaného smluvního státu, není tím dotčena povinnost vydat. Smlouva dále konkretizuje a doplňuje písemný styk v záležitostech vydávání, přičemž nevyklučuje přípustnost diplomatické cesty. Písemný styk se tak uskutečňuje mezi Ministerstvem spravedlnosti České republiky na straně jedné a Spolkovým ministerstvem spravedlnosti nebo Zemskými ministerstvy spravedlnosti (Zemskými justičními správami) Spolkové republiky Německo na straně druhé. Avšak dodatkové informace dle článku 13 Úmluvy mohou být vyžadovány a vzájemně předávány přímo mezi příslušnými justičními orgány.

Prameny:

Evropská úmluva o vydávání z 13. 12. 1957, č. 549/1992 Sb.

FENYK, J. – KLOUČKOVÁ, S.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd., Praha, Linde Praha 2005, str. 127 – 156, 558 – 584.

6. Česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech - vstup ČR do EU

Vstupem České republiky do Evropské unie převzala Česká republika závazek řídit se právními předpisy EU, což ovlivnilo i mezinárodní spolupráci v trestních věcech. V době vstupu České republiky do EU byla již vytvořena pilířovitá struktura EU a mezinárodní spolupráce v trestních věcech byla upravena v rámci oblasti justice a vnitřních věcí unijním právem.

Unijní právo je soubor právních norem, jenž vychází z ustanovení Smlouvy o EU, která pouze nemodifikují tři komunitární smlouvy, ale stojí obsahově mimo ně. Upravuje druhý a třetí pilíř EU a dotýká se tak nejcitlivějších míst suverenity členských států.

6.1 Právní úprava oblasti justice a vnitřních věcí

Mezinárodní spolupráce v trestních věcech je významnou součástí oblasti justice a vnitřních věcí EU. Právní úprava oblasti justice a vnitřních věcí se výrazně odlišuje od právní úpravy ostatních oblastí. Je zčásti upravena právem komunitárním a zčásti právem unijním díky přenesení velké části problematiky justice a vnitřních věcí do prvního pilíře po vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost.

V rámci primárního práva je oblast justice a vnitřních věcí upravena v Hlavě IV Smlouvy o ES – Vízová, azylová, přistěhovalecká i jiné politiky týkající se volného pohybu osob a v Hlavě IV Smlouvy o EU – Ustanovení o policejní a justiční spolupráci v trestních věcech. V rámci sekundárních právních aktů je *acquis communautaire* v oblasti justice a vnitřních věcí vytvářeno a upravováno těmito instrumenty:

1. nástroji *komunitárními* vyplývajícími ze Smlouvy o založení ES,
2. nástroji *unijními* – nástroji třetího pilíře a obdobnými dokumenty,
3. dokumenty přijatými v rámci *Europolu*, *Schengenu* atd.
4. úmluvami vyplývajícími z *evropské politické spolupráce*.

Pramenem oblasti justice a vnitřních věcí jsou i další dokumenty přijaté před Amsterodamskou smlouvou a *dohody* sjednané Radou EU se třetími státy nebo mezinárodními organizacemi k problematikám vymezeným v Hlavě VI článku 38 Smlouvy o EU. Do *acquis* justice a vnitřních věcí spadají též příslušné judikáty Evropského soudního dvora, které byly vydány v souvislosti s právními akty prvního a třetího pilíře. Tato judikatura musí být brána plně v úvahu, avšak není předmětem transpozice do vnitrostátního práva.

Kompletní úpravu *acquis* justice a vnitřních věcí pak doplňují i důležité mezinárodní smlouvy Rady Evropy a OSN, na které se odvolává jak primární evropské právo (zřizovací smlouvy), tak akty třetího pilíře nebo sekundární právní akty ES. Mezi tyto mezinárodní smlouvy patří zejména:

- Úmluva o ochraně lidských práv a svobod z roku 1950
- Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu z 8. listopadu 1990
- Úmluva o právním postavení uprchlíků s doplňujícím Protokolem (sdělení MZV č. 208/1993 Sb.)
- Evropská úmluva o diváckém násilí a neslušném chování při sportovních událostech a zvláště při fotbalových zápasech (sdělení MZV č. 118/1996 Sb.)
- Úmluva Rady Evropy na ochranu jednotlivců s ohledem na automatizované zpracování osobních dat z 28. ledna 1981 (sdělení MZV č. 115/2001 Sb. m. s.)
- Další úmluvy, např. drogové úmluvy OSN

Mezi *acquis* justice a vnitřních věcí nepatří právní akty přijaté v rámci tzv. posílené spolupráce, stejně tak například dokumenty Evropské rady, informace předsedy Rady EU a předsedy Evropské komise vypracované pro Evropský parlament či usnesení Evropského parlamentu.

6.2 Hlava VI Smlouvy o EU

6.2.1 Úprava třetího pilíře EU

Vedle komunitarizace části oblasti justice a vnitřních věcí se Amsterodamská smlouva zasloužila o úpravu a změnu třetího pilíře Evropské unie v rámci Hlavy VI. Ten se nyní

zabývá pouze spoluprací justiční a policejní v trestních věcech. Rozsah třetího pilíře se sice zúžil, ale prohloubil se významně jeho obsah. Byly zavedeny nové nástroje této spolupráce a změnil se pravomoci orgánů Evropské unie¹³.

Cíle Evropské unie, pro něž Unie rozvíjí spolupráci v rámci třetího pilíře, jsou ovlivněny snahou o dosažení vyššího stupně bezpečnosti na území Unie. Reaguje tak na nové hrozby, které s sebou volný pohyb osob v rámci Evropské unie přináší a které jsou nejlépe eliminovány spoluprací členských států. V článku 29 Smlouvy o EU se tak říká: „Bez újmy pravomocím Evropského společenství si Unie klade za *cíl* nabídnout svým občanům *v prostoru svobody, bezpečnosti a práva vysokou úroveň ochrany* tím, že rozvíjí společný postup členských států v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech a tím, že předchází rasismu a xenofobii a potírá je“. Rozsah působnosti této Hlavy není v praxi omezen pouze na prevenci rasismu a xenofobie a boj proti nim, ale týká se fakticky nejširší škály trestné činnosti. To lze ostatně vyvodit i ze způsobů, jak chce Evropská unie výše zmíněného cíle dosáhnout – předcházení a potírání organizované i neorganizované kriminality – terorismu, obchodu s lidmi, trestních činu vůči dětem, obchodu se zbraněmi, s drogami, korupce a podvodu. Prostředky k realizaci vysoké úrovně ochrany jsou následující:

1. užší spolupráce policejních, celních a jiných příslušných orgánů členských států Unie přímo nebo prostřednictvím Europolu
2. užší spolupráce soudních a jiných příslušných orgánů členských států
3. je-li to nezbytné, sblížení předpisů trestního práva v členských státech

6.2.2 *Instituce*

Dle článku 32 Hlavy VI stanoví *Rada* podmínky a meze, za nichž mohou působit příslušné orgány v rámci spolupráce policejní a justiční na území jiného členského státu ve spojení a v dohodě s jeho orgány. Dává tak právní základ pro působení evropských institucí jako jsou Eurojust, Europol a další. Kromě toho má rozhodovací pravomoc dle principu jednomyslnosti. Pouze v případě přijímání opatření, která jsou nutná k provedení rozhodnutí na úrovni Unie, rozhoduje kvalifikovanou, v případě procesních otázek většinou svých členů.

¹³ Na rozdíl od maastrichtské úpravy třetího pilíře, která se skládá z devíti článků (K – K.9), obsahuje amsterodamská úprava třetího pilíře článků čtrnáct, označených čl. 29 – 42.

Komise má plné iniciační právo, stejně jako členské státy, ve všech oblastech o kterých rozhoduje Rada.

Evropský parlament je konzultován Radou před přijetím rámcových rozhodnutí, rozhodnutí a úmluv. Své stanovisko sdělí Evropský parlament ve lhůtě jemu stanovené Radou, která činí alespoň tři měsíce. Dále je Evropský parlament informován Radou a Komisí o jednáních v oblastech třetího pilíře, může Radu interpelovat nebo jí dávat doporučení.

Evropský soudní dvůr

Evropský soudní dvůr má v oblasti policejní a soudní spolupráce v trestních věcech tyto pravomoci a tuto omezenou jurisdikci:

1. Rozhodovat o předběžných otázkách – fakultativní jurisdikce (článek 35 odst. 1-3 Smlouvy o EU)
2. Přezkoumávat legalitu rámcových rozhodnutí a rozhodnutí (článek 35 odst. 6 Smlouvy o EU)
3. Řešit spory ohledně interpretace nebo aplikace právních aktů třetího pilíře (článek 35 odst. 7 Smlouvy o EU)

V prvním bodě se jedná o rozhodování o předběžných otázkách týkajících se platnosti a výkladu rámcových rozhodnutí a rozhodnutí, výkladu úmluv podle Hlavy VI a platnosti a výkladu opatření k jejich provedení. Jedná se o nepovinnou jurisdikci. Každý stát může rozhodnout prohlášením učiněným při podpisu Amsterodamské smlouvy nebo později, zda Evropskému soudnímu dvoru tuto pravomoc přizná. V případě, že tak učiní, specifikuje dále, zda může o rozhodnutí o předběžné otázce požádat každý soud či pouze soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky. Pravomoc Evropského soudního dvora tak může být širší než v rámci Hlavy IV upravující vízovou, azylovou, přistěhovaleckou a jiné politiky, kde má Evropský soudní dvůr pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách ve věcech, které jsou předmětem řízení, jehož rozhodnutí již nemůže být napadeno opravnými prostředky podle vnitrostátního práva.

I v případě, že členský stát neuzná pravomoc Soudního dvora ohledně svých vlastních soudů, může předložit Soudu připomínky týkající se případů postoupených soudy jiných členských států Unie (článek 35 odst.4).

Dále má Evropský soudní dvůr pravomoc přezkoumávat právnost rámcových rozhodnutí a rozhodnutí. Přezkoumává je na základě žalob pro nepříslušnost, porušení podstatných procesních náležitostí, porušení Smlouvy o EU, právní normy vydané k provedení Smlouvy nebo pro zneužití pravomoci. Tyto žaloby podává členský stát nebo Komise a je třeba je podat do dvou měsíců od uveřejnění aktu.

Dle článku 35 odst. 7 pak má Soudní dvůr pravomoc řešit spory mezi členskými státy navzájem nebo mezi členskými státy a Evropskou komisí ohledně interpretace nebo aplikace právní aktů třetího pilíře.

6.2.3 Právní nástroje a opatření

Častou kritikou třetího pilíře před přijetím Amsterodamské smlouvy byla neuspokojivá propracovanost nástrojů, jejich nejasná právní závaznost a nedostatečná účinnost. To se snažila Amsterodamská smlouva změnit novými nástroji v článku 34/2 Smlouvy o EU, které se v současné době v oblasti policejní a soudní spolupráci v trestních věcech používají. Jsou v něm zakotveny čtyři právní akty třetího pilíře:

Společné postoje

Společný postoj je nástroj, který zavazuje jeho tvůrce a má závazné právní účinky ve vztahu k jeho adresátům. Je to právní akt vymezující přístup Unie k určité otázce. V článku 34 Smlouvy o EU není konkrétně vymezen předmět. Může se tedy týkat jakéhokoli předmětu podle Hlavy VI Smlouvy o EU.

Rámcová rozhodnutí

Rámcová rozhodnutí jsou závazná pro členské státy co do výsledku, kterého má být dosaženo. Předmětem tohoto nástroje může být výlučně problematika sbližování zákonů a dalších předpisů členských států Evropské unie. Volba forem a prostředků je ponechána vnitrostátním orgánům. Rámcová rozhodnutí jsou tedy v podstatě směrnice v oblasti policejní a trestní spolupráci v trestních věcech.

Tyto právní akty nemají bezprostřední, přímou účinnost. Nelze tedy v případě nevhodného implikování rámcového rozhodnutí do národního práva aplikovat odpovědnost za škodu.

Rozhodnutí

Předmět rozhodnutí je negativně vymezen tak, že se mohou týkat všeho, kromě opatření ke sbližování zákonů a jiných předpisů členských států. Rozhodnutí jsou závazná, avšak bez bezprostředního účinku. Opatření, která jsou nutná k realizaci těchto rozhodnutí na úrovni Unie přijímá Rada kvalifikovanou většinou.

Rozhodnutí jsou svým charakterem podobná nařízením nebo rozhodnutím ES jako komunitárním předpisům. Členský stát nemá možnost volby aplikační formy, která je stanovena přímo v rozhodnutí. Fakticky nahrazují původní společnou akci. Opatření, která jsou nutná k provedení těchto rozhodnutí na úrovni Unie, může Rada přijímat kvalifikovanou většinou.

Společné úmluvy

Rada je též oprávněna vypracovávat úmluvy, které doporučuje členským státům k přijetí v souladu s jejich příslušnými ústavněprávními předpisy. Členské státy zahajují řízení ve lhůtě stanovené Radou. Pokud není v těchto úmluvách jinak stanoveno, stávají se platnými, jsou-li přijaty alespoň polovinou členských států, a to pouze v těchto státech. Opatření k provedení úmluv jsou přijímána v Radě dvoutřetinovou většinou hlasů smluvních stran.

Po vstupu České republiky do EU tak již byly Amsterodamskou smlouvou eliminovány nedostatky spojené s původními nástroji třetího pilíře ohledně právního charakteru a závaznosti. Pouze u institutu společného postoje by mohla být připuštěna polemika závaznosti, neboť je to jediný nástroj, který nespadá do jurisdikce Evropského soudního dvora, pokud jde o řízení ohledně předběžných otázek týkající se platnosti a výkladu a ani do kompetence Evropského parlamentu. Může být proto chápán spíše jako rozhodnutí o politické strategii. Ostatní nástroje třetího pilíře jsou dle článku 34 Smlouvy o EU závazné.

Stále však v praxi zůstává problém vynucovat implementace či plnění vzhledem k tomu, že Evropský soudní dvůr nemá ani po Amsterodamské smlouvě žádné pravomoci k sjednání nápravy. Tak bylo například rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu do konce roku 2003 neimplikováno v několika členských zemích bez hrozby použití sankcí. Stejně tak jim chybí bezprostřední účinnost – charakteristický prvek komunitárního práva. V případě nečasného implikování rámcového rozhodnutí tak nemá jednotlivec nárok dovolat se práv vůči členskému státu a jeho orgánům a členský stát v tomto případě nemůže být sankcionován za porušení evropského práva.

6.2.4 Ustanovení o posílené spolupráci

Amsterodamská smlouva s sebou přinesla možnost členských států spolupracovat úžeji k dosažení cílů Unie. Takto seskupené státy musí při své společné činnosti respektovat zásady Unie, zahrnovat většinou členů Unie a jejich spolupráce musí být otevřena i pro zbývající členské státy (článek 43 Smlouvy o EU). Tyto členské státy mohou využívat jednotný institucionální i procedurální rámec Unie. To vše ovšem za předpokladu, že navržená užší spolupráce se netýká oblastí ve výlučné působnosti Společenství, nepůsobí negativně na komunitární politiky, netýká se občanství EU nebo nediskriminuje příslušníky členských států, nevytváří diskriminaci nebo obchodní omezení mezi členskými státy nebo nenarušuje podmínky hospodářské soutěže mezi nimi (blíže článek 43 Smlouvy o EU). O tomto rozhodnutí se Rada usnáší kvalifikovanou většinou (na návrh Komise a po konzultaci Evropského parlamentu). Pokud však některý z členů Rady prohlásí, že je z národně politických důvodů proti rozhodování kvalifikovanou většinou, rozhodnutí nemůže být přijato.

Prameny:

HAD, M. - PIKNA, B.: Druhý a třetí pilíř Evropské unie, Praha, Ministerstvo zahraničních věcí 2001, str. 52 – 78.

PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce), 2. vyd., Praha, Linde Praha 2004, str. 75 – 107.

TICHIÝ, L. a kol.: Evropské právo, 1. vyd., Praha, C. H. Beck, 1999 – problematika třetího pilíře.

Amsterodamská smlouva

Smlouva o Evropské unii

Schengenská dohoda

Schengenská prováděcí úmluva

7. Česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech – Evropský zatýkací rozkaz

7.1 Evropský zatýkací rozkaz - obecně

Realizací článku 31b Smlouvy o EU v jejím Amsterodamském znění a praktickým příkladem použití jednoho z nástrojů, které má EU v rámci třetího pilíře k dispozici, je rámcové rozhodnutí Rady z 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy. Úprava extradice byla do této doby rozříštěně upravena bilaterálními smlouvami a různými úmluvami mezi členy Evropské unie. Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu nahrazuje dosavadní instrumenty třetího pilíře upravující vydávání, tj. Úmluvu o zjednodušeném vydávacím řízení mezi členskými státy EU z 10. května 1995, Úmluvu týkající se vydávání mezi členskými státy EU z 27. září 1996 a příslušná ustanovení Schengenské prováděcí úmluvy. Na základě tohoto rámcového rozhodnutí jsou členské státy EU povinny nahradit vydávání na základě mezinárodních smluv jednodušším systémem předávání na základě jednotných vnitrostátních právních předpisů, které k implementaci tohoto rámcového rozhodnutí přijmou. Tato povinnost vznikla po vstupu do EU také České republice.

Do konce roku 2003 mělo být rozhodnutí implementováno do národních právních systémů všech zemí EU. Jako nástroj, který nahrazuje institut extradice – vydávání, napomáhá potírat mezinárodní kriminalitu a výrazně urychluje dobu předávání pachatele o několik týdnů či měsíců. Představuje zásadní změnu ve spolupráci justičních orgánů a členských států EU v oblasti předávání pachatelů. Odpadá jím složitý mechanismus podávání žádostí určitého policejního či soudního orgánu a umožňuje snazší boj s kriminálními živly, jejichž činnost překračuje hranici státu.

Evropský zatýkací rozkaz funguje na principu vzájemného uznávání soudních rozhodnutí v trestních věcech a státy se tak jeho prostřednictvím vzdávají části své suverenity ve prospěch ostatních členských států. Dochází k jakési fikci jednotného státního území v rámci Evropské unie (princip teritoriality). Je definován jako soudní rozhodnutí, na jehož základě má jiný členský stát povinnost zatknout a předat hledanou osobu za účelem trestního stíhání, výkonu trest odnětí svobody nebo ochranného opatření. O předání hledané osoby

rozhoduje přímo soud a zcela odpadá administrativní fáze vydávacího řízení. Členské státy tedy mají povinnost vykonat tento zatykač, pokud neexistují důvody právní a věcné pro odmítnutí jeho výkonu.

Stejně tak je důležitým průlomem povinnost vydávat své vlastní občany na vyžádání jiného členského státu Evropské unie.

Pro vydání evropského zatykáacího rozkazu musí být splněny určité podmínky. Lze jej vydat v případech trestního jednání:

1. které lze potrestat odnětím svobody nebo ochranným opatřením s horní hranicí sazby nejméně 12 měsíců dle právních předpisů dožadujícího členského státu
2. kdy byl již vydán rozsudek nebo nařizeno ochranné opatření, v případě trestu odnětí svobody v délce nejméně čtyř měsíců dle právních předpisů dožadujícího členského státu
3. trestné činy taxativně vyjmenované v článku 2, odstavci 2 rámcového rozhodnutí: účast na zločinecké organizaci, terorismus, obchod s lidmi, pohlavní zneužívání dětí a dětská pornografie, nedovolený obchod s drogami a psychotropními látkami, nedovolený obchod se zbraněmi, municí a výbušninami, korupce, podvody včetně podvodů postihujících zájmy Evropských společenství ve smyslu Úmluvy ze dne 26. července 1995 o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, praní výnosů ze zločinu, padělání měny včetně eura, počítačová trestná činnost, trestné činy proti životnímu prostředí, včetně nedovoleného obchodu s ohroženými zvířecími a rostlinnými druhy a jejich odrůdami, napomáhání při nedovoleném překročení státní hranice a pobytu, vražda, těžká újma na zdraví, nedovolený obchod s lidskými orgány a tkáněmi, únos, omezování osobní svobody a brání rukojmí, rasismus a xenofobie, organizovaná nebo ozbrojená loupež, nedovolený obchod s kulturními statky, včetně starožitností a uměleckých děl, podvádění, vydírání a vymáhání peněz za ochranu, padělání výrobků a pirátství, padělání veřejných listin a obchod s veřejnými listinami, padělání platebních prostředků, nedovolený obchod s hormony a jinými růstovými stimulatory, nedovolený obchod s jadernými nebo radioaktivními materiály, znásilnění, žhářství, trestné činy v rámci jurisdikce Mezinárodního trestního soudu, únos letadla/plavidla, sabotáž, které lze v dožadovacím státě odsoudit trestem odnětí svobody nebo ochranným opatřením s horní hranicí nejméně tři roky, jsou důvodem

pro vydání evropského zatýkacího rozkazu *bez nutnosti ověření oboustranné trestnosti činu*.¹⁴

Vydání evropského zatýkacího rozkazu bez nutnosti ověření oboustranné trestnosti činu je porušením jednoho z nejdůležitějších principů vydávacího řízení, tj. zásady dvojí trestnosti. Jedná se však o tak závažné trestné činy, kde se možnost jejich neúpravy v zemích s tak rozvinutými právními systémy ani nepředpokládá. Nicméně výčet uvedený v článku 2 č. 2 rámcového rozhodnutí obsahuje pouze názvy jednání, nikoliv jejich definice. Často se při tom jedná o jednání, která nejsou definována ani v jiných mezinárodních či evropských instrumentech (např. vražda, znásilnění, podvodná jednání, těžká újma na zdraví...). Jak již výše uvedeno, jde zpravidla o jednání, která jsou v nějaké podobě kriminalizována ve všech členských státech, mezi jednotlivými vnitrostátními úpravami však existují i značné rozdíly. Např. za trestný čin znásilnění je v České republice považováno i násilí či pohrůžka násilím směřující k pohlavnímu styku s mužem, v jiných státech to však může být pouhé omezení osobní svobody či zvláštní trestný čin¹⁵. Tento systém je tedy výrazem zásady vzájemného uznávání rozhodnutí jako jedním ze základních zásad mezinárodní justiční spolupráce v rámci EU. Oboustranný požadavek trestnosti (jako pojistka) je opuštěn ve vztahu mezi členskými státy, které mají dostatečnou úroveň vzájemného sblížení hodnot.

Vzhledem k tomu, že je evropský zatýkací rozkaz upraven rámcovým rozhodnutím, které je závazné pro členské státy co do výsledku, jsou s tímto nástrojem spojeny problémy výkladu jeho obsahu. To pak přináší v praxi potíže. Například problematiku seznamu jednání nevyžadující přezkoumání oboustranné trestnosti řešily členské státy různým způsobem – přiřazením jednotlivým jednáním vlastní skutkové podstaty nebo doslovné převzetí seznamu jednání. Při aplikaci evropského zatýkacího rozkazu pak bude na státu požadujícím vydání pachatele, aby kvalifikoval konkrétní jednání a podřadil jej pod určitou skutkovou podstatu, neboť pravidla pro kvalifikaci nejsou na úrovni EU nikterak harmonizována. Dožadující stát pak vydává evropský zatýkací rozkaz, který má povinnost vykonávací stát splnit. Vykonávací stát nezjišťuje, zda se jedná o trestný čin dle jeho právního řádu - v tom spočívá podstata evropského zatýkacího rozkazu. Je pravděpodobné, že orgány činné v trestním řízení budou vycházet z dostupných literárních pramenů či z judikatury (až dojde k jejímu ustálení).

¹⁴ O rozšíření seznamu trestných činů, které jsou důvodem pro předání na základě evropského zatýkacího rozkazu bez ověření oboustranné trestnosti tohoto činu, může Rada kdykoli po konzultaci s Evropským parlamentem na základě podmínek stanovených v čl. 39 odst. 1 Smlouvy o EU jednomyslně rozhodnout.

¹⁵ Na Slovensku, kde je trestný čin znásilnění podle § 190 trestního zákona z roku 2005 definován jako donucení ženy k souloži, by šlo o trestný čin sexuálního násilí podle § 200 trestního zákona z roku 2005.

Problémy mohou nastat například i u jednání obsažených v seznamu, která lze v podstatě spáchat na území dožadujícího státu i bez fyzické přítomnosti pachatele na území tohoto státu – např. počítačová kriminalita, která může ve své definici v členských státech obsahovat a trestat různé druhy činů. Tzn. právě nejpřísnější právní úpravě by musel vyhovět každý, kdo se např. chystá k publikaci jakéhokoli materiálu na internetu, aby se najisto vyhnul trestnímu stíhání s možností vydání do země s touto nejpřísnější právní úpravou a potrestáním. V nejextrémnějším případě bychom mohli říci, že tak na území EU v podstatě platí ta nejpřísnější trestněprávní úprava ze všech těchto států a to bez ohledu na právní normy států s úpravou benevolentnější. Z tohoto pohledu by pak evropský zatýkací rozkaz způsobil export právních norem.

Uvedená nebezpečí jsou však zmírněna zejména článkem 4 odstavce 7 rámcového rozhodnutí. Navíc může vykonávací stát přezkoumávat skutečnost, zda skutek skutečně spadá pod jednu z vyjmenovaných kategorií jednání tím, že si vyžádá dodatkové informace. Navíc by měl být evropský zatýkací rozkaz aplikován v duchu zásad uvedených ve své preambuli.

Pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se platnosti a výkladu rámcových rozhodnutí má Evropský soudní dvůr, stejně tak má pravomoc řešit spory ohledně interpretace nebo aplikace právních aktů třetího pilíře (viz bod 6.2.2). Soudnímu dvoru je též dána pravomoc přezkoumávat, jak orgány EU jednájí v souladu s povinností EU respektovat lidská práva, která zajišťuje Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950. Nemá však pravomoc přezkoumávat výkon odpovědnosti členských států za udržování veřejného pořádku a ochranu vnitřní bezpečnosti (čl. 35 odst. 5 Smlouvy o EU).

Rámcové rozhodnutí upravuje důvody pro povinné a možné odmítnutí výkonu evropského zatýkacího rozkazu.

Soudní orgán členského státu, který má vykonat zatýkací rozkaz, odmítne vykonat evropský zatýkací rozkaz v těchto případech (článek 3):

1. jestliže se na trestný čin, na němž je zatýkací rozkaz založen, vztahuje ve vykonávajícím členském státě amnestie, pokud měl tento stát pravomoc tento trestný čin stíhat podle svého vlastního trestního práva,

2. pokud má vykonávající soudní orgán informace, že hledaná osoba byla pravomocně odsouzená za stejný čin členským státem za předpokladu, že v případě odsouzení byl trest vykonán, právě je vykonáván nebo podle právních předpisů členského státu, který vynesl rozsudek, ho již nelze vykonat,
3. jestliže osobu, na níž byl evropský zatýkací rozkaz vydán, nelze podle právních předpisů vykonávajícího státu vzhledem k jejím věku považovat za trestně odpovědnou za jednání, na němž je zatýkací rozkaz založen.

Důvody, pro které soudní orgán *může* odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu, jsou uvedeny v článku 4 rámcového rozhodnutí. Mezi tyto důvody patří například skutečnost, že osoba, na níž se vztahuje evropský zatýkací rozkaz, je ve vykonávajícím členském státě stíhána za stejný čin jako je trestný čin, na němž je založen evropský zatýkací rozkaz či vztahuje-li se evropský zatýkací rozkaz na trestné činy, které byly podle právních předpisů vykonávajícího členského státu spáchány zcela nebo zčásti na území vykonávajícího členského státu.

Lhůty pro rozhodnutí o výkonu evropského zatýkacího rozkazu

Řízení o předání na základě evropského zatýkacího rozkazu ve vykonávajícím členském státě by mělo být rychlejší než klasické vydávací řízení. Pro rozhodnutí je stanovena lhůta 60 dnů, kterou vykonávající členský stát může v odůvodněných případech prodloužit až o 30 dnů. O předání má rozhodnout orgán justiční, nikoli orgán moci výkonné, jako je tomu u vydávání, čímž má být dosaženo depolitizace řízení. Po rozhodnutí o předání má dojít k fyzickému předání osoby ve lhůtě 10 dnů. V případě, že osoba se svým předáním souhlasí, rozhodne se o předání ve zkráceném předávacím řízení, v němž je možnost zamítnutí předání ještě výrazněji omezena a zkrácena je též lhůta pro rozhodnutí o předání a to na pouhých 10 dnů. Nicméně i zde je však možné prodloužení o 30 dnů.

Praktický postup při předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu

Pokud je zapotřebí vyžádat osobu z jiného členského státu EU pro účely výkonu trestu odnětí svobody nebo trestního stíhání, tj. pokud k osobě zdržující se na území jiného členského státu EU existuje vykonatelný rozsudek odsuzující osobu k trestu odnětí svobody,

příkaz k zatčení či zatýkácí rozkaz, nebo podobné rozhodnutí, např. rozhodnutí o detenci, vyplní příslušný orgán vyžadujícího státu předepsaný formulář, čímž vydá evropský zatýkácí rozkaz. Evropský zatýkácí orgán pak orgán, který jej vydal, zašle přímo místně příslušnému justičnímu orgánu členského státu, na jehož území se má osoba nacházet, nebo jinému orgánu tohoto členského státu, který je příslušný k přijetí evropského zatýkácího rozkazu. Tento členský stát se v řízení o předání dle evropského zatýkácího rozkazu nazývá vykonávající členský stát. Pokud předmětná osoba již byla vzata do předběžné vazby, musí být evropský zatýkácí rozkaz doručen ve lhůtě stanovené právem vykonávajícího členského státu. Evropský zatýkácí rozkaz lze vydat i v případě, že osoba dosud lokalizována nebyla - zasílá se pak národní kanceláři Sirene za účelem vyhlášení mezinárodního pátrání, resp. vyhlášení v Schengenském informačním systému v případě států, které jsou do tohoto systému zapojeny.

7.1.1 Shrnutí a vliv na česko-německou spolupráci

Lze tedy shrnout, že v rámci česko-německé spolupráce (stejně tak jako ve spolupráci s ostatními členskými státy EU) v trestních věcech dochází při využívání evropského zatýkácího rozkazu k významným změnám:

1. Vypuštění rozhodovací pravomoci orgánů moci výkonné (typicky ministra spravedlnosti)
2. Vyloučení působnosti ústředních justičních orgánů a zavedení přímého styku soudů, resp. státních zastupitelství či prokuratur
3. Zavedení jednotného vzoru dokumentu evropského zatýkácího rozkazu, který musí být vystaven v případě německé žádosti v českém jazyce a v případě české žádosti v jazyce německém
4. Stanovení poměrně krátkých lhůt pro rozhodnutí o výkonu evropského zatýkácího rozkazu
5. Omezení možností odmítnout předání vlastního občana
6. Prolomení zásady oboustranné trestnosti u taxativně vymezených trestních činů

7.1.2 Evropský zatykáací rozkaz - praxe

Přestože se členské státy zavázaly implementovat toto rozhodnutí do svých národních právních předpisů do konce roku 2003, k začátku ledna 2004 však vstoupil v platnost pouze v sedmi zemích Evropské unie (Belgii, Velké Británii, Finsku, Dánsku, Irsku, Portugalsku, Španělsku a Švédsku). Ostatní země patnáctky musely implikovat toto rozhodnutí do konce roku 2004.

První ze zemí, která v praxi aplikovala evropský zatykáací rozkaz bylo Španělsko. Evropský zatykač byl vydán na švédského občana Michaela Kurta, který byl ve Švédsku obviněn z pašování omamných látek a řízení pod vlivem alkoholu. Jde jistě o průlomovou záležitost zavedení fungování evropského zatykače do praxe a to po dvou letech od vlastního schválení ministry spravedlnosti v roce 2002¹⁶.

Při sjednávání rámcového rozhodnutí si tři státy vymínily zvláštní režim. Itálie a Rakousko si vymohly, že nebudou aplikovat systém předávání podle evropského zatykáacího rozkazu na skutky spáchané před 7. 8. 2002 a Francie na skutky spáchané před 1. 11. 1993. Rakousko si dále vymínilo, že nejpozději do konce roku 2008 nebude předávat vlastní občany, dokud nezmění čl. 12 odstavce 1 „Auslieferungs- und Rechtshilfegesetz“.

Tyto výjimky byly schváleny Radou EU při přijímání rámcového rozhodnutí o evropském zatykáacím rozkazu (článek 32, 33). Ve svých implementačních legislativách (bez schválení Radou EU – tedy v rozporu se závazky vyplývajícími z rámcového rozhodnutí o evropském zatykáacím rozkazu) si další výjimky zavedly ještě Lucemburko a Slovinsko, které omezily aplikaci systému předávání podle evropského zatykáacího rozkazu pouze na trestné činy spáchané po 7. 8. 2002. Slovinsko tak učinilo pouze pro případy, kdy je samo státem vykonávajícím, zatímco Lucembursko tak učinilo dokonce v obou směrech.

¹⁶ V České republice byl evropský zatykáací rozkaz v praxi prvně použit 4. února 2005, kdy byl na hraničním přechodu Folmava převzat podezřelý německými policisty od českých. „Do Německa tak putoval Ukrajinec, který 6. ledna podle tamní policie zabil několika bodnými ranami v příhraničním městě Straubing svou ženu.“ (Listy Písecka, 5. února 2005)

Přezkumy ústavnosti - Polsko

Nejčastější problémy spojené s implementací evropského zatýkacího rozkazu se v členských státech týkaly rozporu ustanovení prováděcích předpisů s ústavními předpisy. Např. polský Ústavní tribunál (Trybunał Konstytucyjny) dne 27. 4. 2005 rozhodl, že přijetí implementační legislativy bez změny polské Ústavy, která vydávání vlastních občanů do ciziny výslovně zakazuje, bylo v rozporu s Ústavou, zároveň však poskytl polské vládě lhůtu 18 měsíců k nápravě. Vládní návrhy novely č. 55 polské Ústavy (jde o první novelu polské Ústavy od jejího přijetí v roce 1997) a novely polského trestního řádu byly Sejmem schváleny 8. 9. 2006 a Senátem 14. 9. 2006. Tyto novely předávání polských občanů podle evropského zatýkacího rozkazu výslovně umožní. Novela Ústavy však toto předávání umožní pouze za podmínky oboustranné trestnosti a za podmínky, že předáním nedojde k porušení základních lidských a občanských práv této osoby. Novela trestního řádu pak předání vlastního občana podmiňuje návratem k výkonu případně uloženého trestu do Polska. Obě novely jsou účinné od okamžiku publikace (6. 11. 2006).

Přezkumy ústavnosti - Belgie

Belgický Ústavní soud (Cour d'Arbitrage) přezkoumává ústavnost belgické implementační legislativy na základě podnětu nevládní organizace Advocaten voor de wereld z 22. 6. 2004. Rozhodnutím z 13. 7. 2005 belgický Ústavní soud předložil v souladu s č. 35 Smlouvy o EU Evropskému soudnímu dvoru předběžnou otázku týkající se platnosti samotného rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu. V řízení bude moci belgický Ústavní soud pokračovat až po rozhodnutí Evropského soudního dvora o předběžné otázce.

Prameny:

Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy (2000/584/JVV).

HECKER, B.: *Europäisches Strafrecht*, 1. vyd., Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2005, str. 430 – 436.

ROHLFF, D.: *Der Europäische Haftbefehl*, 1. vyd., Frankfurt am Main, Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2003.

WASMEIER, M.: Das Strafrecht der EU, 1. vyd., Baden Baden, Nomos Verlagsgesellschaft, 2003, str. 176 – 209.

7.2 Evropský zatýkací rozkaz a České republiky

Česká republika byla jednou z posledních zemí, která evropský zatýkací rozkaz nezačlenila do vnitrostátního právního řádu. Po sporech mezi politickými stranami o to, zda ústavní Listina základních práv a svobod umožňuje vydávat české občany a poté, co byli čeští poslanci nuceni přehlasovat prezidentské veto předlohy zákona, začala od 1. 11. 2004 v České republice platit novela trestního řádu (zákon č. 539/2004 Sb.), která do právního systému evropský zatýkací rozkaz zavádí. Problematika evropského zatýkacího rozkazu je řešena razantní změnou dvacáté páté hlavy trestního řádu, kde v oddíle třetím § 403 až 422 jsou uvedena „Zvláštní ustanovení pro předávání osob mezi členskými státy EU na základě evropského zatýkacího rozkazu“. Český formulář evropského zatýkacího rozkazu byl publikován vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 258/2006 Sb.

7.2.1 Problematika vydávání nacionálu a nález Ústavního soudu

Stejně jako v jiných členských státech i v případě České republiky byla řešena problematika vydávání nacionálu – předmětem sporů při implementaci rámcového rozhodnutí se stal čl. 14 odstavec 4 věty druhé Listiny základních práv a svobod, které zní: „Občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti“. Významné je zde pojetí výkladu této věty. Dle výkladu čistě gramatického je akceptovatelný názor, že ustanovení brání vydávání a předávání vlastních občanů. Z hlediska výkladu historického však lze dojít k závěru, že v případě předávání nejde o faktické vyhošťování vlastních občanů a že „opuštění“ zde nemá význam trvalého opuštění bez legální možnosti se vrátit. Po propuštění z vazby či z výkonu trestu ve vyžadujícím státě vyžádané osobě nic nebrání, aby se vrátila do své vlasti zpět. Pro předejití interpretačním nejasnostem vláda v roce 2004 předložila i návrh novely čl. 14 Listiny základních práv a svobod. Poslaneckou sněmovnou byl však návrh novely zamítnut. Novela trestního řádu byla pozměňovacím návrhem schválena s tím, že na trestné činy spáchané před datem 1. 11. 2004 se bude i nadále vztahovat klasická extradice. Toto ustanovení však nemělo žádnou oporu v rámcovém rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu, navíc se ze zákazu retroaktivity vychází v trestním právu hmotném, ne procesním.

V listopadu 2004 byl skupinou poslanců a senátorů podán Ústavnímu soudu návrh na zrušení příslušných ustanovení trestního řádu ve znění zákon a č. 539/2004 pro rozpor s ustanovením čl. 14 odstavce 4 věty druhé listiny základních práv a svobod. Tento návrh Ústavní soud nálezem z 3. května 2006 (Pl. ÚS 66/04) zamítl.

Důvody pro zamítnutí návrhu

Ústavní soud konstatoval, že čl. 1 odstavce 2 Ústavy („Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva“), ve spojení s principem spolupráce, stanoveným čl. 10 Smlouvy ES (Členské státy učiní veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k plnění závazku, které vyplývají z této smlouvy nebo jsou důsledkem činnosti orgánů Společenství...“), vyplývá ústavní princip, dle něhož mají být právní předpisy ČR, včetně ústavy, interpretovány eurokonformně. Tzn. mají být interpretovány v souladu s principy evropské integrace a spolupráce komunitárních orgánů a orgánů členského státu. „Pokud tedy existuje několik interpretací Ústavy, jejíž součástí je Listina základních práv a svobod, přičemž jen některé z nich vedou k dosažení závazku, který převzala Česká republika v souvislosti se svým členstvím v EU, je nutno volit výklad, který podporuje realizaci tohoto závazku, a nikoliv výklad, který tuto realizaci znemožňuje“.

Ústavní soud dále konstatoval, že pojem zákazu nucení k opuštění vlasti lze interpretovat jak extenzivně, tak restriktivně. Objektivní teleologický výklad ústavy musí vzít v úvahu jednak historické motivy přijetí čl. 14 odstavce 4, jednak současnou realitu EU:

- „zkušenost se zločiny komunistického režimu hrála, při utváření Listiny, nepominutelnou roli. Tuto roli sehrála i při tvorbě současného čl. 14 odstavce 4 Listiny, na přelomu let 1990 a 1991, tehdy ještě zcela nedávná zkušenost, spojená zejména s akcí „Asanace“, při níž komunistický režim nutil nepohodlné osoby k opuštění republiky.... Historický výklad tedy svědčí pro to, že čl. 14 odstavce 4 Listiny se nikdy netýkalo extradice.“
- „jsou-li čeští občané poživateli výhod, spojených se statutem občanství EU, je v tomto kontextu přirozené, že s těmito výhodami je nutno akceptovat též jistou míru odpovědnosti. Vyšetřování a potírání trestné činnosti, k níž dochází v evropském prostoru, není možno úspěšně realizovat v rámci jednotlivého členského státu, ale vyžaduje širokou mezinárodní spolupráci...“

Ústavní soud proto rozhodl, že napadená ustanovení nejsou v rozporu s čl. 14 odstavce 4 Listiny. „Není v souladu s principem objektivního teleologického výkladu, reflektujícího realitu současné EU, založené na vysoké mobilitě občanů v rámci celého unijního prostoru, aby čl. 14 odstavce 4 Listiny byl vykládán tak, že neumožňuje ani časově omezené předání občana do jiného členského státu za účelem trestního řízení o trestném činu spáchaným tímto občanem v tomto státě, pokud je garantováno, že po skončení trestního řízení bude, na vlastní žádost, předán zpět do České republiky k případnému výkonu trestu¹⁷“.

Ani prolomení zásady oboustranné trestnosti neshledal Ústavní soud jako protiústavní. Tento princip může být opuštěn ve vztahu mezi členskými státy EU, které mají dostatečnou úroveň vzájemného sblížení hodnot a vzájemné důvěry. Jde o demokratické režimy dodržující principy „rule of law“ a jsou vázány povinností tento princip dodržovat. Princip legality dle čl. 39 Listiny tak nevyžaduje trvat na zásadě oboustranné trestnosti, jako na nezbytné součásti předávacího procesu.

Mezi poslední úpravy trestního řádu ve vztahu k implikaci rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu patří zákon č. 253/2006, kdy s účinností od 1. 7. 2006 omezuje aplikaci ustanovení oddílu třetího hlavy dvacáté páté trestního řádu na skutky spáchané po 1. 11. 2004 pouze v případech, kdy jde o předání občana České republiky z České republiky do jiného členského státu.

7.2.2 Předání z a do České republiky

Předání z jiného členského státu do České republiky

V České republice jsou evropské zatýkací rozkazy oprávněny vydávat soudy, přičemž v přípravném řízení rozhoduje o vydání evropského zatýkacího rozkazu soudce na návrh státního zástupce. Po vydání evropského zatýkacího rozkazu soud zašle evropský zatýkací rozkaz pro účely vyhlášení pátrání v členských státech EU Národní centrále SIRENE – jedno z oddělení odboru mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia České republiky – a v případě lokalizace osoby na území některého členského státu EU zašle soud evropský

¹⁷ Ke srovnání § 411 odst. 7 trestního řádu.

zatýkací rozkaz s příslušným překladem přímo příslušnému orgánu vykonávajícího členského státu.

Předání z České republiky do jiného členského státu

V případě předání z České republiky do jiného členského státu EU je k přijetí evropského zatýkacího rozkazu příslušné krajské státní zastupitelství, a to podle místa zadržení osoby nebo místa, kde se tato osoba zdržuje. Krajské státní zastupitelství provede podobně jako v klasickém vydávacím řízení předběžné šetření, jehož rozsah je však vzhledem k menšímu počtu důvodů, pro které by bylo možné předání osoby zamítnout, užší. Předběžné šetření je ukončeno buď vrácením evropského zatýkacího rozkazu zpět, např. pokud osoba není pro svůj věk trestně odpovědná, je již mrtva nebo se na území české republiky již nezdržuje, anebo podáním návrhu příslušnému krajskému soudu na předání osoby, na zamítnutí předání osoby nebo na podmíněné předání. Soud o tomto návrhu rozhodne usnesením, proti kterému je přípustná stížnost.

Taxativně stanovené důvody pro zamítnutí předání:

- čin není oboustranně trestný a nejde o jednání, u kterého je zásad oboustranně trestností prolomena
- jedná se o trestný čin, který byl již v České republice promlčen nebo amnestován
- překážka buď věci rozhodnuté, a to ve vztahu k rozhodnutí České republiky i třetích států, anebo překážka probíhajícího trestního stíhání v České republice pro týž skutek
- jedná se o státního občana České republiky nebo osobu s trvalým pobytem v České republice a v případě, že jde o předání pro účely trestního stíhání, vyžadující stát neposkytl ujištění o tom, že osobu předá k výkonu případně uloženého trestu odnětí svobody do České republiky, nebo v případě, že jde o předání k výkonu trestu odnětí svobody, ochranného léčení či ochranné výchovy, tato osoby prohlásí, že se odmítá podrobit výkonu tohoto trestu či ochranného opatření ve vyžadujícím státě – výkon však může následně být předán do České republiky.

Pokud soud rozhodne, že osoba předána bude, vezme ji do obligatorní vazby. Ještě před rozhodnutím o předání však osoba může být vzata do vazby předběžné, existuje-li obava z útěku osoby. Pro rozhodnutí o předání je stanovena lhůta, a to 60 dnů od zadržení osoby – prodloužena může být o 30 dnů. V této lhůtě musí proběhnout předávací řízení v prvním i v případném druhém stupni, pokud by však došlo k podání ústavní stížnosti, délka řízení o ní u Ústavního soudu se do této lhůty nezapočítává. Stejně tak se napočítává doba, po kterou v předávacím řízení nebylo možné pokračovat z důvodu imunity či jiné exempce osoby, o jejíž předání jde. Překročení celkové lhůty 90 dnů z jiných důvodů je však vykonávající stát povinen ohlásit Eurojustu, který sice nemá žádné donucovací či sankční pravomoci, kterými by tento stát mohl postihnout, může však toto porušení závazku zveřejnit.

Možné je i zkrácené předávací řízení v případě, že osoba se svým předáním souhlasí – možnost zamítnutí předání je pak výrazně omezena a zkrácena je též lhůta pro rozhodnutí o předání, a to na pouhých 10 dnů – i zde je však možné prodloužení o 30 dnů.

Obsah a forma evropského zatýkacího rozkazu

Česká republika akceptuje evropský zatýkací rozkaz vydaný v českém jazyce nebo evropský zatýkací rozkaz doložený překladem do českého jazyka. Ve vztahu ke Slovenské republice přijímá Česká republika evropský zatýkací rozkaz i v jazyce slovenském nebo evropský zatýkací rozkaz doložený překladem do slovenského jazyka.

7.2.3 Vliv evropského zatýkacího rozkazu na Evropskou úmluvu o vydávání

Rámcové rozhodnutí a prováděcí předpis byly přijaty v souladu s článkem 28 odstavce 3 Úmluvy. Dle prohlášení obsaženém v dopise stálého zástupce České republiky předané generálnímu sekretariátu Česká republika oznámila, že s účinností od 1. listopadu 2004 přijala právní předpisy k provedení rámcového rozhodnutí Rady EU o evropském zatýkacím rozkazu, které považuje za jednotné právní předpisy ve smyslu článku 28 odstavce 3 Úmluvy a jež bude uplatňovat ve vztahu ke členským státům EU, které rovněž uplatňují právní předpisy k provedení rámcového rozhodnutí. Úmluva a její protokoly a na jejím základě uzavřené smlouvy se ve vztahu ke členským státům EU nadále uplatňují, jde-li o skutky spáchané do 1. 11. 2004, kdy se jedná o předání občana České republiky z České republiky do jiného členského státu.

7.3 *Evropský zatykač a Spolková republika Německo*

7.3.1 *Implementační problémy a nálezy Spolkového ústavního soudu*

Stejně jako Česká republika i Německá spolková republika se potýkala s problémy implementace evropského zatykačského rozkazu do svého právního řádu. Kromě problémů s vydáváním nacionálů, který byl vyřešen ústavní změnou¹⁸, řešili němečtí poslanci i otázky, zda cizinci trvale žijící v SRN, kteří v EU spáchají nějaký trestný čin a budou vydáni ke stíhání do jiné země EU a tam taktéž odsouzeni, mají mít nárok, stejně jako němečtí občané na to, aby si trest mohli odpykávat v německém vězení. Poprvé bylo ve Spolkové republice Německo rámcové rozhodnutí o evropském zatykačím rozkazu implementováno Zákonem o Evropském zatykačím rozkazu (Europaeisches Haftbefehlsgesetz) přijatý 21. července 2004, v účinnost vstoupil dne 23. srpna 2004.

Problémy s prováděcím zákonem vyústily k postavení se německé justice proti evropskému zatykači. Německý Spolkový ústavní soud v Karlsruhe (Bundesverfassungsgericht) rozhodl, že zákon provádějící do německého právního řádu evropský zatykačský rozkaz, je neplatný. Podle ústavního soudu odporuje stávající znění německého zákona ústavě a dostatečně nechrání základní práva německých občanů. Dle ústavního soudu nedošlo při vytvoření zákona k plnému vyčerpání možností, jak při implementaci rámcového rozhodnutí a v jeho rámci v nejvyšší možné míře chránit základní práva německých občanů. Důvody pro prohlášení neplatnosti zákona se opírají o porušení článku 16, odstavce 2 a článku 19, odstavce 4 Základního zákona a byli posuzovány Německým ústavním soudem v rámci ústavní stížnosti státního občana proti rozhodnutí německého soudu o předání do členského státu EU.

(**Pramen:** ROHLFF, D.: Der Europaeische Haftbefehl, 1. vyd., Frankfurt am Main, Europaeischer Verlag der Wissenschaften, 2003, str. 154).

Důvody pro prohlášení zákona za neplatný uvedené v nálezu německého Spolkového ústavního soudu v Karlsruhe 2BvR223/04 uveřejněného dne 18. 7. 2005:

¹⁸ Podobné řešení přijato např. ve Francii.

1. Prováděcí zákon je protiústavní, neboť odporuje normativnímu aktu vyššího stupně právní síly a porušuje superioritu ústavního zákona v článku 16, odstavec 2 věty druhé Základního zákona (Gesetzvorbehalt des Grundgesetzes). Podle této věty je sice možné zákonem odlišně upravit zákaz vydávání německých občanů do zahraničí v případě vydávání do členského státu EU nebo vydání mezinárodnímu soudnímu dvoru, pouze ale za podmínky, že bude německým občanům dostatečně poskytnuta ochrana prostřednictvím základních principů právního státu. Mezi základní principy právního státu patří i povinnost chránit základní práva a této povinnosti se nemůže právní stát vzdát ani při omezení zákazu vydávání německých občanů do členského státu EU.
2. Zákonodárce při vydání prováděcího zákona výše uvedené nerespektoval. Dle odůvodnění rozhodnutí Německého ústavního soudu, měl zákonodárce při provádění rámcového rozhodnutí upravit omezení zákazu vydávání německých občanů úměrně (Verhältnissmaesigkeit) a tak, aby při zásahu do základního práva článku 16, odstavec 2 Základního zákona bylo postupováno šetrně.
3. Důvodem kritiky prováděcího zákona se stala i skutečnost chybějící úpravy odmítnutí předání z důvodu v Německu probíhajícího trestního řízení ve stejné věci či z důvodů v Německu zastaveného řízení nebo v případě, že německé soudní orgány rozhodly nezahájit trestní stíhání kvůli trestnému činu, na němž je založen evropský zatýkací rozkaz.
4. Tyto nedostatky nejsou kompenzovány tím, že dle prováděcího zákona je předání německého občana podmíněno skutečností, že předaná osoba bude vrácena k výkonu trestu odnětí svobody od Německé spolkové republiky, pokud po vynesení rozsudku ve vyžadujícím státě nevysloví souhlas s výkonem trestu v tomto státě. Dle odůvodnění nálezu ústavního soudu se sice jedná o ochranný prvek úpravy ve prospěch německého občana, týká se ale pouze odpykání trestu a ne trestního stíhání.
5. Nositel základních práv má právo spolehnout se na to, že jeho doposud platnému právu odpovídající chování, nebude dodatečně kvalifikováno jako protiprávní. Kdo jako německý občan spáchá trestný čin na území Německé spolkové republiky, neměl by být principiálně za tento trestný čin konfrontován s problémem vydání do jiného

členského státu a odpovědnost za svůj čin by měl nést v první řadě na území, kde k trestnému činu došlo.

6. Ustanovení prováděcího zákona dále ohrožují článek 19 odstavce 4 Základního zákona. Dle článku 19 má každý, kdo byl na svých právech zkrácen veřejnou mocí, možnost domáhat se svého práva stanoveným postupem (Rechtsweggarantie). Možnost soudního přezkumu rozhodnutí o předání je v prováděcím zákoně omezena.

Vláda proto musí vypracovat nový návrh, který mimo jiné zaručí, že německý občan nebude do ciziny předán kvůli spáchání trestného činu v Německu a také v případě, že pro trestný čin obviněného, na který byl vydán evropský zatýkací rozkaz, již bylo zahájeno trestní řízení v zemi jeho občanství.

Dokud nedojde k vypracování nového zákona o předávání, nemožou být němečtí občané předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu do ostatních členských států EU.

Toto rozhodnutí mimo jiné znamená, že Mamoun Darkazanli, šestačtyřicetiletý Syřan s německým občanstvím, podezřelý z teroristického útoku v Madridu, který ústavní stížnost podal, nebude vydán k trestnímu stíhání do Španělska. Darkazanli byl hned po vynesení verdiktu soudu propuštěn z vazby. Podle španělského zatykače byl podezřelý ze spolufinancování teroristické sítě v Německu, Španělsku a Velké Británii, podílu na atentátech z 11. března 2004 v Madridu a z členství v teroristické organizaci Al-Káida. Mamoun Darkazanli byl zatčen v říjnu 2004 v Hamburku.

Německé úřady Darkazanliho zatklý po útocích z 11. září, ale dodnes proti němu nebyly schopny vznést žádné obvinění.

Problémy se zákonem, který převádí rámcové rozhodnutí do německého právního řádu, a rozhodnutí Německého ústavního soudu není popřením, ale poukazuje na nedostatky tohoto zákona a nedostatečnou ochranu, kterou poskytuje německým občanům. Rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu tak reagovala na skutečnost, že rámcové rozhodnutí nebylo implementováno řádně.

7.3.2 Nový prováděcí zákon k předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu

V listopadu 2005 byl předložen nový návrh ministryně spravedlnosti Brigitte Zypries prováděcího zákona rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a 25. 1. 2006 také schválen. Od 2. srpna 2006 tak vstoupil v účinnost nový prováděcí zákon rámcového rozhodnutí.

Jak v případě starého, tak i dle nového prováděcího zákona je určení německých příslušných soudních orgánů dle článku 6 rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu následující:

Příslušným soudním orgánem dle odstavce 6 rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu jsou zemská ministerstva spravedlnosti a Spolkové ministerstvo spravedlnosti. Ministerstva přesunují své oprávnění na následující orgány (Notifications and declaration by the Federal Republic of Germany, COPEN 103, EJM 57, EUROJUST 74):

- Vystavující orgány: Zemský soud (Landgericht)
Státní zastupitelství při zemském soudu (Landgericht)
- Vykonávající soudní orgány: Nejvyšší zemské zastupitelství

Obsah a forma evropského zatýkacího rozkazu

Německá spolková republika uznává Evropský zatýkací rozkaz v jakémkoliv úředním jazyce členského státu EU, pokud tento uznává Evropský zatýkací rozkaz vystavený v německém jazyce německými soudními orgány.

7.3.3 Příklad česko-německé spolupráce na základě evropského zatýkacího rozkazu – postup na straně SRN dle původního a nového prováděcího zákona

Předpokládejme, že český občan spáchá trestný čin vraždy a po spáchání uprchne do Německé spolkové republiky. Po vydání evropského zatýkacího rozkazu soud zašle evropský zatýkací rozkaz pro účely vyhlášení pátrání v členských státech EU národní centrále SIRENE. Německá policie při náhodné kontrole osobu v Mannheimu nalezne a předběžně zadrží. Nato zašle Česká republika jako dožadující stát evropský zatýkací rozkaz v německém jazyce na

místně příslušné nejvyšší státní zemské zastupitelství, v jehož oblasti působnosti byl pronásledovaný zadržen, v tomto případě v Karlsruhe. Následný postup závisí na tom, zda vyžádaná osoba – poučena o svém právu – vysloví souhlas s vydáním.

Vysloví-li souhlas, může se přemístění vyžádané osoby uskutečnit bez řízení před soudem.

Rozhodnutí o přípustnosti

Nesouhlasí-li však vyžádaná osoba, musí vrchní zemský soud v Karlsruhe rozhodnout o existenci důvodu vazby (vazba při vydávání – např. nebezpečí uprchnutí či skrývání se vyžádané osoby) a rozhodnout o přípustnosti vydání. V rámci tohoto řízení přezkoumává soud např. zda se jedná o trestný čin pro které je vydání přípustné (dle předpisů Spolkové republiky Německo je trestný čin hrozí trest odnětí svobody nebo ochranného opatření v minimální výši 1 rok), zda se jedná o oboustrannou trestnost daného činu, zda neexistuje pravomocný rozsudek jiného členského státu EU za stejný trestný čin, atd.

Povolovací rozhodnutí

Pokud je vydání na základě předchozího řízení soudem shledáno jako přípustné, rozhodne povolovací orgán, zda právně přípustné vydání také provede. K tomuto přezkoumacímu postupu dochází také v případě souhlasu vyžádané osoby. Dle zákona o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech (IRG) je povolovacím orgánem Spolkové ministerstvo spravedlnosti, pokud toto oprávnění v rámci zákonem stanovených hranic nepřeneslo na jiný orgán. V praxi dochází nejčastěji k přenesení tohoto oprávnění na Zemskou justiční správu či do budoucna Nejvyšší zemská státní zastupitelství. V případech se zvláštním politickým, právním či skutkovým významem je tak zajištěno, že bude Spolkové ministerstvo spravedlnosti do řízení zapojeno.

V povolovacím rozhodnutí jsou znovu souhrnně přezkoumány předpoklady pro vydání, především v případě, kdy se následně objeví nové skutkové nebo právní aspekty. Konečně se dostává na řadu obecné a politické zvážení (pokud nevyplývají z mezinárodních smluv jiné povinnosti k povolení), zda bude přípustné, zákonné vydání povoleno. Rozsah tohoto zvážení je rámcových rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu značně omezeno. V úvahu přichází například rozhodnutí, kterému státu bude vyžádaná osoba předána v případě, že o vydání žádají současně dva státy.

Kritika Spolkového ústavního soudu původního prováděcího zákona

Mezi základní body kritiky vzhledem k praktickému postupu předávání Spolkový ústavní soud uvedl (Nález Spolkového ústavního soudu v Karlsruhe 2BvR223/04):

1. povolovací rozhodnutí musí být soudně přezkoumatelné,
2. pro předávání německých občanů je nutno vytvořit zákonný kontrolní program, který plně využije omezení vydávání německých občanů v rámci mezí stanovených rámcovým rozhodnutím o evropském zatýkacím rozkazu

Promítnutí výhrad Spolkového ústavního soudu do nového prováděcího zákona

a) Soudní přezkoumatelnost povolovacího rozhodnutí (§ 79 Zákona o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech – IRG)

Nový prováděcí zákon zachovává rozdělení procesu předávání na řízení, které je zakončeno rozhodnutím o přípustnosti a které je zakončeno povolovacím rozhodnutím. Znamená to, že k povolení předání vyžádané osoby nemusí dojít ve všech případech, ve kterých bylo rozhodnutí o jejich přípustnosti. § 83b IRG vyjmenovává důvody, pro které může, ale nemusí být povolení k předání odmítnuto. To je například případ, kdy se má trestní stíhání přednostně provést v tuzemsku či třetí zemi. Rozhodnutí činí povolovací úřad po povinném uvážení beroucí v úvahu zahraničněpolitické aspekty.

Toto povolovací rozhodnutí musí být soudně přezkoumatelné. Aby byla postiženému poskytnuta efektivní ochrana proti tomuto rozhodnutí a zároveň byla zajištěna plynulost celého řízení, rozhodne povolovací orgán již předem, zda vidí v případě soudem vyslovené přípustnosti předání překážky povolení či ne a toto své rozhodnutí odůvodní. Pokud vidí překážky pro předání, je již v tomto stádiu předání odmítnuto. Pokud překážky neshledá, sdělí své odůvodnění vrchnímu zemskému soudu spolu s žádostí o rozhodnutí o přípustnosti předání. Tento postup slouží k lepší ochraně vyžádané osoby – je jím omezeno prodloužení řízení o předávání a zejména předávací vazba. Na druhou stranu je dodržen přísný režim termínů stanovený v rámcovém rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu.

Zkušenosti z původního prováděcího zákona z 21. července 2004 ukázaly, že se náklady německých justičních orgánů na zpracování přicházejících a vydaných žádostí o předání snížily.

Souhlasí-li přitom vyžádaná osoba při prvním slyšení s předáním, činí tato doba dokonce pouze 13 dní. Toto významné zkrácení doby předávacího řízení a také předávací vazby znamená samozřejmě i snížení dalších nákladů a zátěží, které jsou s celým procesem spojeny.

b) Předávání německých občanů a cizinců s obdobnou ochranou (§ 80 Zákona o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech – IRG)

V nových odstavcích 1 a 2 § 80 IRG se nachází druhá významná změna v rámci předávacího řízení v porovnání s původním prováděcím zákonem z 21. 7. 2004. Je zde upraven zákonný kontrolní program, který plně využije omezení vydávání německých občanů v rámci mezi stanovených rámcovým rozhodnutím o evropském zatýkacím rozkazu. Přiměřenost či úměrnost předání občana musí být s ohledem na nález Spolkového ústavního soudu v každém samostatném případě zvláště přezkoumána. Tato ochrana je poskytnuta i cizincům s legálním trvalým pobytem ve Spolkové republice Německo, pokud žijí v tuzemsku v soužití s příslušníkem nebo partnerem mající německé občanství.

- *§ 80 odstavec IRG*

§ 80 IRG rozlišuje ve vztahu k předpokladům přípustnosti předání německého občana a cizinců s obdobnou ochranou mezi předáváním k trestnímu stíhání dle odstavce 1 a 2 a mezi předáváním k trestnímu stíhání dle odstavce 3, které je jen tehdy přípustné, pokud vyžádaná osoba s předáním souhlasí

Dle odstavce 1 a 2 je předání k trestnímu stíhání přípustné jen, pokud

- je zajištěno zpětné předání vyžádané osoby k výkonu uloženého trestu a
- trestný čin nevykazuje významný převažující vztah k tuzemsku a
- vykazuje buď významný převažující vztah k dožadujícímu státu (odstavec 1) nebo je dána oboustranná trestnost a při konkrétním zvážení protichůdných

zájmů neexistuje žádná potřeba ochrany nepředání (odstavec 2 – tzv. smíšené případy - Mischfaelle)

Pro povolení předání německého občana a na stejné úrovni ochrany posuzovaného cizince je tedy kromě zajištění zpětného předání vyžádané osoby k výkonu uloženého trestu rozhodující vztah trestného činu k tuzemsku či k cizině.

- *Trestné činy s významným převažujícím vztahem k tuzemsku*

V případě trestných činů s významným vztahem k tuzemsku není předání německých občanů přípustné. O významný vztah k tuzemsku se dle odstavce 2 věty druhé jedná, pokud se pachatel všech nebo podstatných částí jednání dopustil v tuzemsku nebo pokud v tuzemsku následek porušující nebo ohrožující zájem chráněný zákonem nastal. (Příklad: Německý občan v dražbě podvodně prodá prostřednictvím internetu ve svém bytě v Duesseldorfu zboží – 49 z 50 poškozených pochází ze Spolkové republiky Německo – jen jedna osoba pochází z České republiky.)

- *Trestné činy s významným převažujícím vztahem k cizině*

Pokud má ale čin významný vztah k cizině a ke státu dožadujícímu, pak je předání dle odstavce 1 věty 2 č. 2 přípustné. O takový čin se jedná, pokud se pachatel jednání plně nebo v jeho podstatných částech dopustil na území tohoto státu nebo zde nastal následek porušující nebo ohrožující zájem chráněný jeho zákony (příklad: Německý občan zabije v České republice českého občana). Dále je předání přípustné v případě, že se jedná o závažný trestný čin s typicky hranici přecházejícím charakterem, který byl z části spáchán na území dožadujícího státu. V tomto případě vytvořil dokonce Spolkový ústavní soud skupiny případů – zejména mezinárodního terorismu a organizovaného obchodu s drogami a lidmi. „Kdo je členem takovéto zločinecké organizace, nemůže se odvolávat na ochranu před předáváním německých občanů k trestnímu stíhání do zahraničí“¹⁹.

¹⁹ BverfG, 2 BvR 2236/04 z 18. července 2005, odstavec – č. 86.

- *Smíšené případy – Mischfaelle*

V případě, že není zjištěn významný převažující vztah k tuzemsku ani k cizině (například – sériové podvody v organizované skupině s pachateli, stejně jako s oběťmi či svědky pocházejícími z různých členských států EU), je předání dle odstavce 2 věty 1. č. 3 pouze tehdy přípustné, pokud je dána oboustranná trestnost a při konkrétním zvážení protichůdných zájmů neexistuje žádná potřeba ochrany nepředání.

Existuje-li proti činu, který je předmětem žádosti o předání, rozhodnutí státního zastupitelství nebo soudu o zastavení trestního řízení nebo rozhodnutí o nezahájení, pak musí být tato rozhodnutí vzata v potaz při zvážení předání. Podobně výše uvedené platí, pokud došlo k zahájení trestního řízení nebo byl soudem vydán zatýkací rozkaz.

Prameny: HACKNER, T. – GLESS, S.: Kommentar zum Gesetz ueber die internationale Rechtshilfe in Strafsachen, Muenchen, Verlag C.H. Beck 2006, str. 368 – 390.

Vliv evropského zatýkacího rozkazu na Evropskou úmluvu o vydávání

Dle prohlášení obsažené v notě stálého zástupce Spolkové republiky Německo předané generálnímu sekretariátu federální vláda prohlašuje, že rámcové rozhodnutí Rady o evropském zatýkacím rozkazu bylo provedeno německým zákonem účinným od 2. srpna 2006. Od tohoto dne ustanovení o evropském zatýkacím rozkazu nahrazují ustanovení Úmluvy a jejich dvou protokolů ve vzájemných vztazích mezi Německem a jinými členskými státy EU. Nicméně, výše uvede smlouvy budou stále podpůrně aplikovány v rozsahu, kdy nabízí širší možnosti jdoucí nad rámec evropského zatýkacího rozkazu, kde přispívají nebo zjednodušují řízení a do té míry, do jaké členský stát bude dále pokračovat v jejich aplikaci. Stejně se týká dvoustranných smluv, které uzavřela Spolková republika Německo s různými členskými státy EU – tedy i smlouva uzavřená s Českou republikou z 2. 2. 2000.

Prameny:

HACKNER, T. – GLESS, S.: Kommentar zum Gesetz ueber die internationale Rechtshilfe in Strafsachen, Muenchen, Verlag C.H. Beck 2006, 3A, str. 390 – 397.

HECKER, B.: Europäisches Strafrecht, 1. vyd., Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2005,
str. 413.

8. Hodnocení evropského zatýkacího rozkazu, analýza oblasti justice a vnitřních věcí

8.1 Hodnocení evropského zatýkacího rozkazu

Dle článku 34 rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu předloží Komise na základě informací sdělených generálním sekretariátem Rady Evropskému parlamentu a Radě zprávu o uplatňování tohoto rámcového rozhodnutí společně s případnými legislativními návrhy.

Na základě tohoto ustanovení vypracovala Komise dvě zprávy o evropském zatýkacím rozkazu a předávacím řízení mezi členskými státy. První zpráva pochází ze dne 23. února 2005 (KOM (2005)0063), druhá ze dne 24. ledna 2006 (KOM (2006)0008).

Hodnotící kritéria Komise jsou vedle obecných kritérií pro implikaci rámcových rozhodnutí kritéria specifická pro evropský zatýkací rozkaz jako jeho efektivita a rychlost. Ve svých zprávách zmiňuje zpoždění implikací rámcového rozhodnutí ve vyjmenovaných státech EU a shrnuje, že k 1. listopadu 2004 transponovaly rámcové rozhodnutí všechny země kromě Itálie (ta nakonec implikovala rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu s 16 měsíčním zpožděním). V období od 1. ledna 2004 využilo v praxi mechanismus zatýkacího rozkazu mezi sebou osm členských států, ke dni rozšíření jich bylo šestnáct, do února 2005 jich bylo již dvacet čtyři. Od zavedení institutu předávání bylo do září 2004 vydáno 2603 Evropských zatýkacích rozkazů, došlo k zatčení 653 osob a předáno 104 osob, přičemž počet zamítnutých provedení evropských zatýkacích rozkazů zůstal nízký.

Na základě implementace rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu došlo ke zkrácení průměrné doby předání/vydání z více než 9 měsíců na 43 dnů. V případě souhlasu vyžádané osoby s předáním se zkracuje doba předání v průměru na 13 dní.

Dne 22. února 2006 přijal Evropský parlament doporučení Radě k hodnocení evropského zatýkacího rozkazu.

8.2 Analýza oblasti justice a vnitřních věcí

Rozvoj justiční spolupráce v trestních věcech je jedním z cílů oblasti justice a vnitřních věcí v EU, který má přispět k vytvoření oblasti svobody, bezpečnosti a práva. Vzhledem k tomu, že se jedná o oblast dotýkající se ožehavých míst suverenity států, vyžaduje si citlivý přístup při její regulaci. Výše uvedené se promítá do pomalého rozvoje celé oblasti.

8.2.1 Příčiny relativně pomalého vývoje oblasti justice a vnitřních věcí

Ve srovnání s raketovým vývojem ekonomické integrace se oblast justice a vnitřních věcí vyvíjela i například ve srovnání s druhým pilířem pomalejším tempem. Nevýrazné a pomalé výsledky justice a vnitřních věcí mají několik příčin:

- 1. Koncepce pojetí národní suverenity spojená s nedostatkem politické vůle je největší brzdou vývoje justice a vnitřních věcí.** Členské státy se jen neochotně vzdávají nezávislosti státní moci na jiných mocenských institucích uvnitř či vně státu v oblasti týkající se základních práv jejich občanů a mají obavy ze ztráty výhod národního státu. Mnohé státy jsou přesvědčeny, že státní suverenity by měla být limitována pouze ústavně stanovenou dělbou moci a ústavně stanovenými procedurami při výkonu státní moci. Přesto lze rozeznat různé skupiny zemí v EU, jejichž pojetí národní suverenity a ochota jejího obětování je odlišná. Příkladem může být návrh Německa v 80. letech vytvořit „evropskou FBI“ či podpora komunitární spolupráce zeměmi Beneluxu právě v oblasti justice a vnitřních věcí. Podobná ochota k omezení národní suverenity je zřejmá ve vlivném tandemu Francie – Německo odrážející se zejména v návrhu Paříže a Berlína zřídit funkci evropského veřejného žalobce. Všechny tyto přístupy ostře kontrastují s pojetím koncepce státní suverenity zeměmi jako Velká Británie²⁰, Dánsko či Irsko.

Pojetí koncepce národní suverenity je ovlivněno spoustou faktorů od historického vývoje, přes kulturní či politické tradice, obavu před podřízením rozhodnutí států velkých, až po geografické činitele (ostrovní státy nemají zájem o „centralizovanější“ způsob spolupráce, neboť se necítí příliš ohroženy). Změnit postoj k omezení národní

²⁰ Velká Británie a Dánsko jsou často chápány jako země málo proevropsky zapálené, stojí mimo eurozónu a Velká Británie prokazuje silné vazby na USA. Přesto patří ale k zemím, které nejlépe implementují směrnice EU!

suverenity není jistě lehký úkol. Možným řešením je přijetí základních lidských práv v rámci Charty základních práv unie tak, aby si stát přenášející pravomocí v oblasti na základní lidská práva tak citlivou, mohl být jejich ochranou jist.

2. **Nedůvěra a pochybnost o dodržování závazků některých států.** Přenesení pravomocí členských států na nadnárodní instituce souvisí s nedůvěrou mezi členskými státy a pochybnostmi, že případná spolupráce na nadnárodní úrovni nepovede k takové oblasti bezpečnosti, svobody a práva, jakou by mohl stát nabídnout na svém území bez ní. Příkladem může být Nizozemsko a nedostatečný boj proti drogám, Řecko a jeho všeobecně volnější přístup k závazkům, či Itálie a kontrola „afrického řetězce“. Výše uvedené může vzbudit nedůvěru v kvalitní plnění dohod a v konečném důsledku odmítnutí spolupráce v podobě uzavření dohody.
3. **Obava sdílení tajných informací.** Informace v oblasti justice jsou často spojeny s činností tajných služeb, vyšetřovacích a justičních orgánů a jejich výměna musí být spojena s naprostou důvěrou v jejich ochranu. Ačkoliv v rámci EU funguje Schengenský informační systém, který zabezpečuje automatizovaný přenos dat při vyhledávání osob a věcí mezi zmocněnými orgány a ačkoliv EU v rámci akčních programů a různých koncepcí neustále pobízí k zlepšení výměny informací mezi tajnými službami, naráží v praxi výměna informací na řadu překážek. Příkladem může být zdráhání Španělska předat Německu informaci o výbušnině, která byla použita při teroristických útocích v Madridu 11. března 2004.
4. **Rozdíly v legislativě.** Budování prostoru bezpečnosti, svobody a práva, kde by fungoval jednotný právní prostor je problematické realizovat z důvodů různých legislativních úprav v členských státech EU. Stupeň porušení zákona a trestní postihy se v různých zemích přirozeně velmi liší, stejně jako politika prevence. Některé země mají speciální zákony, zatímco jiné využívají standardní zákony pro posuzování jednotlivých trestných činů.
Pro účinný boj proti závažným trestným činům bude harmonizace legislativy nevyhnutelná.²¹ Bohužel je harmonizování legislativy a sladování politik boje proti

²¹ Úspěch lze v tomto směru spatřit například v ustanovení definice terorismu již v roce 2001 s tím, že definice pojmu „teroristický čin“ byla prozatímne obsažena v aktu druhého pilíře společném postoji Rady EU o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu z 27. prosince 2001. Tuto definici následně přebírá právní akt třetího

trestné činnosti dlouhodobou záležitostí. Jen v boji proti drogám v EU je třeba vyřešit spoustu otázek typu: Je třeba odlišit „měkké“ drogy a „tvrdé“ drogy? Má se rozlišovat mezi spotřebitelem a obchodníkem? Irsko, Španělsko, Itálie, Nizozemsko jsou pro rozlišení měkkých a tvrdých drog a uplatňují v případě měkkých drog pouze administrativní sankce. Francie, Řecko, Portugalsko, Dánsko, Belgie a Lucembursko jsou proti rozlišování, zatímco Velká Británie rozlišuje podle stupně nebezpečnosti substance. V některých zemích je užívání drog trestné, v jiných beztrestné (Španělsko, Itálie). Díky takovýmto velkým rozdílům je jasné, že by jednotný právní prostor, který by posunul vývoj justice a vnitřních věcí o řádný kus dopředu, mohl být dosažen jen po harmonizaci trestního řádů všech členských států.

5. ***Pomalá realizace přijatých dohod.*** Nemalý problém brzdící rozvoj oblasti justice a vnitřních věcí je pomalá realizace přijatých dohod. Po schválení a podpisu dohody představiteli členských států následují zdlouhavé ratifikační procesy (například Dublínská úmluva podepsaná v roce 1990 vstoupila v platnost o sedm let později), které mohou realizaci dohody posunout o několik let.

Příkladem budiž i Schengenský prostor, který původně sice vznikl mimo rámec EU, nicméně fungoval také na mezivládním principu, stejně jako dohody přijaté v rámci justice a vnitřních věcí. První Schengenská dohoda byla podepsána již v roce 1985, druhá Schengenská dohoda vstoupila v platnost až pět let po jejím podepsání v roce 1990. Trvalo tak celých deset let, než byly myšlenky Schengenských smluv realizovány v praxi.

6. ***Absence účinných právních nástrojů.*** Nedostatkem účinných právních nástrojů trpěla oblast vnitřních záležitostí a justice dotýkající se statutu osob a práv občanů od samého počátku jejího právního zakotvení v Maastrichtské smlouvě. Proto jejich nástroje byly vždy nejobtížnější a nejpomalejší. Po komunitarizaci části původního třetího pilíře nadále chybí nástrojům v oblasti spolupráce justiční a policejní v trestních věcech bezprostřední, přímá účinnost, jež by mohla v případě nečasného implikování vést k odpovědnosti členského státu za škodu.

pilíře rámcové rozhodnutí Rady EU o boji proti terorismu z 13. června 2002. Jelikož se jednalo o rámcové rozhodnutí, členské státy jej museli transponovat do svých právních systémů.

7. **Pravidlo jednomyslnosti** je jednou z hlavních příčin, která zpomalovala a zpomaluje vývoj vnitřních záležitostí a justice dodnes. Nevýhody pravidla jednomyslnosti jsou všeobecně známy: pomalost, zablokování, absence mobility postojů členských států či výsledek omezující se na nejmenšího společného jmenovatele. Ještě donedávna byl princip jednomyslnosti používán bez rozdílu v obou Hlavách upravujících oblast justice a vnitřních věcí (Hlava IV Smlouvy o ES, Hlava VI Smlouvy o EU). První průlom znamenalo rozhodování kvalifikovanou většinou v oblasti justiční spolupráce v civilního věcech²² po vstupu Niceské smlouvy v platnost – 1. února 2003.
8. **Rozdílné názory na tvorbu prostoru bezpečnosti, svobody a práva.** V neposlední řadě pomalý rozvoj oblasti justice a vnitřních věcí způsobují rozdílné priority členských států stojící v daném půlroce v čele Evropské rady, což ohrožuje jak tempo, tak i kontinuitu vývoje oblasti justice a vnitřních věcí.

8.2.2 *Formy umožňující reformní kroky*

Některé příčiny způsobující pomalý vývoj v oblasti justice a vnitřních věcí se podařilo odstranit či zminimalizovat – např. zavedení většinového rozhodování v některých oblastech problematiky justice a vnitřních věcí, zkvalitnění právních nástrojů atd. Existují však stále oblasti, na které by se reformní úsilí mělo zaměřit, ať už formou:

1. *Revize smluv* – jež může iniciovat kterýkoliv členský stát nebo Komise. Její nevýhodou je nutnost svolání konference představitelů vlád členských států předsedou Rady v případě, že Rada po konzultaci s Evropským parlamentem (příp. i Komisí) zaujme stanovisko ve prospěch svolání, dále nutnost jednomyslného schválení změn a zdoluhavý ratifikační proces (článek 48 Smlouvy o EU).
2. *Využití článku 42 Smlouvy o EU* v případě oblasti justice a vnitřních věcí spadající do Hlavy VI Smlouvy o EU. Tato forma je na rozdíl od revize smluv pružnější. Nevyžaduje svolání konference, nicméně zůstává požadavek jednomyslnosti, na jehož základě se Rada z iniciativy Komise nebo členského státu a po konzultaci Evropského parlamentu může usnést.

²² S výjimkou aspektů týkajících se zákona o rodině.

3. Nejpružnější formou, jíž je možno reformních kroků dosáhnout, je využití ustanovení o *úzké spolupráci* dle článku 40, 43 – 45 Smlouvy o EU. Využití úzké spolupráce je omezeno ustanoveními článku 43 1a – j a rozhoduje o něm Rada kvalifikovanou většinou na návrh Komise nebo z iniciativy alespoň osmi členských států a po konzultaci s Evropským parlamentem. Nevýhodou je účast jen části členských států EU na zmíněné spolupráci (pokud ostatní země neprojeví zájem o tento druh spolupráce), nebezpečí roztržičnosti a ohrožení jednoty Unie.

8.2.3 Možné reformní kroky

V souvislosti s výše zmíněným je možné pomýšlet na některé reformy týkající se především Hlavy VI Smlouvy o EU:

1. *Posilování pravomocí nadnárodních orgánů* je proces, ke kterému postupně v celé oblasti vnitřních záležitostí a justice dochází. Nadále je třeba podpořit růst pravomocí Evropského parlamentu (rozšířit oblast spolurozhodování), Komise (nadáním některých rozhodovacích pravomocí) či omezit pravomoci členských států jak v Hlavě IV Smlouvy o ES, tak v Hlavě VI Smlouvy o EU.
2. *Účinné nástroje*: Jeví se potřeba použití právních nástrojů v Hlavě VI Smlouvy o EU se stejnou právní silou i stejnými právními důsledky a dopady (bezprostřední účinek), které jsou obdobné komunitárním právním nástrojům. I když se podařilo nalézt jakousi „střední cestu“ mezi původními nástroji třetího pilíře definovanými v původní Maastrichtské smlouvě a nástroji pilíře prvního (např. rámcové rozhodnutí), možným reformním krokem je vypracování nových, právně kvalitnějších nástrojů, které by fungovaly v rámci třetího pilíře a které by vedly k vybudování přesněji vymezené právní *acquis* na úrovni Unie, což představuje předpoklad pro vyšší právně legislativní výkonnost v této oblasti.
3. *Komunitarizace celé oblasti justice a vnitřních věcí*: Problém účinnosti právních nástrojů by vyřešila komunitarizace. Zpočátku se může jednat pouze o několik dalších oblastí, kdy se zvláště silně ukazuje ze strany členských států i veřejného mínění občanů těchto států nutnost jednat. Ani převedení současného třetího pilíře však není

všelékem vzhledem k možnosti využití jednomyslného hlasování. Došlo by ale k odstranění duplicitní právní úpravy této oblasti.

4. *Rozhodování kvalifikovanou většinou* by značně usnadnilo a urychlilo další vývoj oblasti justice a vnitřních věcí. Zavedení kvalifikované většiny, eventuálně jiného druhu hlasování – např. posílené většiny bude do budoucna pravděpodobně nevyhnutelné.

8.2.4 Nebezpečí podcenění významu tvorby prostoru bezpečnosti, svobody a práva a nutnosti dalšího vývoje/reform této oblasti

Stále existují silné opoziční tendence vůči výše zmíněným způsobům řešení. Avšak při podcenění tvorby prostoru bezpečnosti, svobody a práva a nutnosti dalšího vývoje této oblasti, hrozí několik nebezpečí:

1. Procesy globalizace a stále hlubší integrace v jednotlivých oblastech EU s sebou přináší nové hrozby a výzvy týkající se udržení bezpečnosti a svobody v členských zemích EU. Nereagovat na hrozby mezinárodního organizovaného zločinu internacionalizací protipatření by mohlo zmařit dlouholeté integrační snahy Společenství – především realizaci volného pohybu osob.
2. Od 1. ledna 2007 se EU rozšířila o dalších dva státy. Rozhodovací proces je v EU složené z 27 členských států stále složitější, zejména, je-li požadován princip jednomyslnosti. Rozšíření principu kvalifikované většiny bude nevyhnutelné, jinak hrozí zablokování dalšího rozvoje oblasti justice a vnitřních věcí.
3. Pokud bude pokrok v oblastech tvořících sféru zájmů občanů pomalý a nevýrazný, může podporovat tendence k „europesimismu“. Ze strany občana může dojít k narůstání pocitu, že Evropa řeší jen problémy technického charakteru „prvního pilíře“ přinášející ztrátu bezpečnosti²³.

²³ V souvislosti s rozvojem oblasti vnitřních záležitostí a justice je třeba dbát na to, aby nepřevážil mezi občany dojem, že integrovaná Evropa je záminkou pro prosazení zákonů omezujících svobody občanů.

Závěr

Tuto diplomovou práci jsem věnovala problematice mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, kterou jsem se snažila promítnout do konkrétní spolupráce česko-německé. Hlavním cílem mé práce bylo porovnat tuto spolupráci před a po vstupu České republiky do Evropské unie a potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, že Evropská unie svými nástroji přispívá k vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva a přispívá k efektivnosti česko-německé justiční spolupráce v trestních věcech.

Česko-německá spolupráce v trestních věcech byla téměř od počátku upravena mezinárodními smlouvami, což bylo a je zapříčiněno frekvencí nutnosti řešení právní pomoci v trestních věcech vzhledem k sousední geografické poloze. Spolupráce je upravena několika základními právními ustanoveními týkajícími se různých forem spolupráce, z nichž je vzhledem k institutu vyžádání a předávání zlomová úprava Evropské úmluvy o vydávání s jejími dodatky (úprava vydávání) a Rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu (úprava předávání). Právě vstup České republiky a s ním spojená povinnost implementovat toto rozhodnutí přineslo do spolupráce kvalitativně nový prvek.

I když byl před vstupem České republiky do Evropské unie postup vydávání poměrně podrobně propracován a upraven nad rámec Evropské úmluvy o vydávání – viz smlouva z 2. 2. 2000 konkretizující řady ustanovení Úmluvy na bilaterální bázi, znamená zavedení institutu předávání pro česko-německou spolupráci velký krok dopředu a přináší kvalitativně zcela odlišný postup. Zatímco klasický extradiční proces zůstal poměrně zdlouhavý a probíhal za účasti ministra spravedlnosti, jako reprezentanta moci výkonné, představuje předávací proces dle rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu výrazné zjednodušení a urychlení celého procesu. Celý předávací proces je svěřen příslušným soudům, které se řídí jen právem, takže odpadá intervence výkonné moci v konečné fázi, jak tomu bývá u klasické extradice. Aktivita ústředních orgánů státní správy je nahrazena spoluprací jednotlivých soudů, úloha ústředních orgánů státu je tak omezena jen na praktickou a správní pomoc. Mechanismus evropského zatýkacího rozkazu je tak založen na vysokém stupni důvěry mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo.

Zavedení tohoto odlišného postupu justiční spolupráce v trestních věcech se neobešel bez problémů na obou stranách. Problémy však nebyly spojeny se samotným zatýkacím rozkazem a postupem při předávání, jednalo se spíše o problémy implementačního charakteru narážející na nesoulad prováděcích zákonů s ústavními ustanoveními. I přesto, že byl Základní zákon Německé spolkové republiky doplněn ustanovením o možnosti vydávání německých občanů, došlo k prohlášení prvního prováděcího zákona rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu za neplatný. Podobné problémy řešila i Česká republika při podání návrhu na zrušení příslušných ustanovení trestního řádu pro rozpor s ustanovením Listiny základních práv a svobod. Tyto problémy se zdají být překonané.

V dnešní době, kdy všechny členské země Evropské unie rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu provedly, však existuje stále nebezpečí, že bude praktické využití evropského zatýkacího rozkazu omezeno či obcházeno. Záleží tak na Evropské unii, aby zabránila vměšování politické moci do řízení a aby nedošlo k zavedení dodatečných důvodů pro zamítnutí, které odporují rámcovému rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu (politické důvody, důvody národní bezpečnosti či důvody založené na dodržování základních práv). Zmíněné obtíže by neměly mít za následek oslabení vzájemné důvěry a neměly by vytvořit řetězovou reakci, která by zavedení evropského zatýkacího rozkazu zpochybnila. Evropská unie by měla zajistit, aby členské státy při provádění rámcového rozhodnutí znovu nezavedly pro své státní příslušníky systematické ověřování oboustranné trestnosti. Nástroje, které má Evropská unie k dispozici, jsou však omezené. Chybí jim např. bezprostřední, přímá účinnost, jež by mohla v případě nečasného implikování vést k odpovědnosti členského státu za škodu.

Další vývoj mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je silně ovlivněn skutečností, že se jedná o oblast dotýkající se nejcitlivějších míst suverenity jednotlivých států. Lze tedy předpokládat, že se nebude v rámci Evropské unie rozvíjet takovým tempem jako oblastí spadající do prvního pilíře. Pro další vývoj by mělo velký přínos přijetí určitých společných minimálních norem v oblasti trestního řízení, což by zvýšilo účinnost soudní spolupráce, či stanovit jednotně procesní práva v trestním řízení v Evropské unii. Z nastíněných možných reformních kroků uvedených v bodě 8.2.2 by Evropské unii ve snaze o prohloubení justiční spolupráce v trestních věcech pomohlo přijetí účinnějších nástrojů, které by se vyrovnaly stejné právní síle i stejným právním důsledkům a dopadům jako

nástroje používané v komunitárním právu. V současné době však Evropská unie nedosáhla takového stupně integrace a důvěry mezi členskými státy, aby byly tyto úvahy realizovatelné.

I přesto, že se vzhledem k opožděné implementaci rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu většiny členských států Evropské unie (ve Spolkové republice Německo je nový prováděcí zákon účinný až od 2. 8. 2006) nabízí poměrně krátké období pro posuzování přínosu evropského zatýkacího rozkazu, vyznívají první zprávy Komise založené na článku 34 rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu pozitivně.

Domnívám se, že se evropský zatýkací rozkaz osvědčuje i v česko-německé spolupráci v trestních věcech ve srovnání s mechanismem vydávání, který je pomalý, těžkopádný a v současné době překonaný. Evropský zatýkací rozkaz umožňuje snížit nebezpečí, že by obviněná nebo odsouzená osoba unikla před spravedlností z důvodu cizí soudní svrchovanosti, umožňuje účinněji potírat organizovaný zločin a terorismus, podporuje zájem společnosti na spravedlivém potrestání pachatelům trestné činnosti a přispívá tak k vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo, což potvrzuje hypotézu stanovenou v úvodu diplomové práce.

Vzorem pro další ubírání česko-německé spolupráce by mohl být systém předávání na základě tzv. nordického zatýkacího rozkazu zavedený novými jednotnými právními předpisy, který od 1. 7. 2006 funguje mezi skandinávskými státy (včetně Norska a Islandu). Tento systém jde ve zjednodušení a zrychlení řízení ještě dále než evropský zatýkací rozkaz (zcela je odstraněn důvod odmítnutí předání spočívající ve státní příslušnosti osoby, o jejíž předání jde, kratší lhůty pro řízení a pro realizaci předání osoby po rozhodnutí o předání atp.).

Použité zkratky:

Amsterodamská smlouva

Smlouva podepsaná v Amsterodamu v roce 1997, která mění a doplňuje Smlouvu o EU a zároveň i tři zakládající smlouvy ES, vstup v platnost 1. května 1999

Členské státy

Členské státy EU

Druhý pilíř

Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU

EHS

Evropské hospodářské společenství

ES

Evropské/Evropská společenství

ESD

Evropský soudní dvůr

EU

Evropská unie

Europol

Evropský policejní úřad

Evropské právo

Označení pro právo komunitární a unijní

IRG

Gesetz ueber die internationale Rechtshilfe in Strafsachen – BGBl I 1982/2071

Judikáty ESD

Soudní rozhodnutí ESD

Maastrichtská smlouva

Smlouva o EU podepsaná v Maastrichtu v roce 1992, vstup v platnost 1. listopadu 1993

Nicejská smlouva (Smlouva z Nice)

Smlouva, která mění a doplňuje Smlouvu o EU a zároveň i zakládající smlouvy ES, vstup v platnost 1. února 2003

Oblast justice a vnitřních věcí

Hlava IV Smlouvy o ES a Hlava VI Smlouvy o EU

První pilíř

Tři smlouvy zakládající Společenství (ES)

Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu

Rámcové rozhodnutí rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy (2002/584/JVV)

Schengenská prováděcí úmluva

Úmluva podepsaná 19. června 1990 v Schengenu k provedení Schengenské dohody z roku 1985

Smlouva o EU

Smlouva o Evropské unii z roku 1992

Smlouva o ES

Smlouva o založení ES

Třetí pilíř

Ustanovení o policejní a soudní spolupráci v trestních věcech EU

Úmluva

Evropská úmluva o vydávání

Ústava EU

Návrh Ústavní smlouvy pro Evropu z 10. července 2003 se změnami z června 2004

Seznam použité literatury:

1. BOGUSZAK, J. - ČAPEK, J. - GERLOCH, A.: Teorie práva, 1. vyd., Praha, EUROLEX Bohemia 2001.
2. BUKOW, S.: Deutschland: mit Sicherheit weniger Freiheit ueber den Umweg Europa, Wiesbaden, Verlag fuer Sozialwissenschaften 2005.
3. CÍSAŘOVÁ, D. - FENYK, J.: Trestní právo procesní, 1. vyd., Praha, Linde Praha 2002.
4. CULLEN, D. – MONAR, J. – MYERS, P.: Cooperation in Justice and Home Affairs, An Evaluation of the Third Pillar in Practice, College of Europe, Brugges 1996.
5. DINAN, D.: Encyclopedia of the European Union, Lynne Rienner Publishers, Colorado 1998.
6. EDWARDS, G. – PIJPERS, A.: The politics of European Treaty Reform, Pinter, London 1997.
7. EIS, HANNE, C.: Der europaeische Haftbefehl und seine Usetzung in deutsches Recht, Baden-Baden, Verlag – Ges. 2006.
8. FENYK, J. – KLOUČKOVÁ, S.: Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, 2. vyd., Praha, Linde Praha 2005.
9. FIALA, P. - PITROVÁ, M.: Evropská unie, 1. vyd., Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2003.
10. GERBET, P.: Budování Evropy, 1. vyd., Praha, Karolinum 2004.
11. HACKNER, T. – GLESS, S.: Kommentar zum Gesetz ueber die internationale Rechtshilfe in Strafsachen, Muenchen, Verlag C.H. Beck 2006.
12. HAD, M. - PIKNA, B.: Druhý a třetí pilíř Evropské unie, Praha, Ministerstvo zahraničních věcí 2001.
13. HAD, M. - URBAN, L.: Evropská společenství, 1. vyd., Praha, Ústav mezinárodních vztahů 1997.
14. HECKER, B.: Europaeisches Strafrecht, 1. vyd., Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 2005.
15. HÝBNEROVÁ, S., et al.: Mezinárodní právo na přelomu tisíciletí, 1. vyd., Praha, Karolinum, 1999.
16. JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní, 4. vyd., Praha, Eurolex Bohemia, 2005.
17. JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo hmotné, 1. vyd., Praha, Linde Praha, 2005.

18. KAUFMANN, S., Y.: Das Europaeische Parlament und die polizeiliche und justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen anhand von Fallbeispilen, Baden-Baden, Verlag – Ges. 2006.
19. KRÁL, D. - PITROVÁ, L. - ŠLOSARČÍK, I.: Smlouva zakládající Ústavu pro Evropu – Komentář, Praha, Institut pro evropskou politiku EUROPEUM 2004.
20. KRÁL, R., et al.: Dokumenty ke studiu evropského práva, 1. vyd., Praha, UNITISK Praha 1996.
21. MALLNOVSKÝ, J.: Mezinárodní právo veřejné, Brno, Doplněk 1993.
22. MEZIHORÁK, F.: Evropanství a integrace, 1. vyd., Olomouc, Nakladatelství Olomouc 2001.
23. PAVLIČEK, V. a kol.: Suverenita a evropská integrace, 1. vyd., Praha, VODNÁŘ 1999.
24. PAVLIČEK, V. a kol.: Ústavní právo a státověda – I. díl, Praha, Linde Praha 1998.
25. PIKNA, B.: Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce), 2. vyd., Praha, Linde Praha 2004.
26. ROHLFF, D.: Der Europaeische Haftbefehl, 1. vyd., Frankfurt am Main, Europaeischer Verlag der Wissenschaften, 2003.
27. SVOBODA, P.: Úvod do evropského práva, 1. vyd., Praha, C. H. Beck 2004.
28. ŠLOSARČÍK, I.: Právní rámec evropské integrace, Praha, Institut pro evropskou politiku EUROPEUM 2003.
29. TICHÝ, L. a kol.: Evropské právo, 1. vyd., Praha, C. H. Beck, 1999.
30. TICHÝ, L. a kol.: Dokumenty ke studiu evropského práva, 1. vyd., Praha, Linde Praha 1999.
31. TICHÝ, L. a kol.: Dokumenty ke studiu evropského práva, 2. vyd., Praha, Linde Praha 2002.
32. TOMÁŠEK, M.: Statě o Evropské unii, 1. vyd., Praha, CODEX 1994.
33. TÝČ, V.: Základy práva Evropské unie pro ekonomy, 4. vyd., Praha, Linde Praha 2004.
34. TÝČ, V.: Evropská unie a její právo pro začátečníky, 1. vyd., Brno, Masarykova univerzita 2000.
35. TÝČ, V.: Základy práva Evropských společenství, 1. vyd., Brno, Masarykova univerzita 1993.
36. VĚRNÝ, A. - DAUSES, M. A.: Evropské právo, 1. vyd., Praha, Ústav mezinárodních vztahů 1998.

37. VOGLER, T.: Auslieferungsrecht und Grundgesetz, 1. vyd., Berlin, Duncker and Humblot, 1980.
38. Von BUBNOFF, E.: Der Europaeische Haftbefehl. Auslieferung und Neuerungen des Gemeinschaftsinstruments. Ein Leitfadens fuer die Praxis, C. F. Mueller, ISBN 3-8114-7345-X, 2005.
39. WALLACE, H. – WALLACE, W.: Policy-Making in the European Union, Oxford, UK 1997.
40. WASMEIER, M.: Das Strafrecht der EU, 1. vyd., Baden Baden, Nomos Verlagsgesellschaft, 2003.
41. WERNER, W. - WESSELS, W.: Evropská unie od A do Z, 1. vyd., Praha, Karolinum 1997.

Vzhledem k aktuální tématice a skutečnosti, že poslední vývoj nebyl často zachycen v dostupné literatuře – byly mi významným pramenem pro zpracování této práce poznámky z těchto kurzů, seminářů a přednášek:

Europeizace trestního práva

Trestní právo procesní

Grundkurs Strafrecht

Uebung im Strafrecht

Aktuelle Probleme des Strafrechts- und Strafverfahrensrechts

Rechtsprobleme der internationalen Justizzusammenarbeit in Strafsachen

Grundlagen- und Schwerpunktbereichsseminar zum europaeischen Strafrecht

Dokumenty Evropské unie a další smlouvy:

1. Smlouva založení Evropského společenství uhlí a oceli
2. Smlouva o založení Evropského společenství
3. Smlouva o Evropské unii
4. Amsterodamská smlouva
5. Schengenská dohoda
6. Schengenská prováděcí úmluva
7. Evropská úmluva o vydávání z 13. 12. 1957, č. 549/1992 Sb.
8. Dodatkový protokol k Evropské úmluvě o vydávání

9. Druhý dodatkový protokol k Evropské úmluvě o vydávání
10. Extradiční smlouva s Německem z 8. května 1922, č. 230/1923 Sb. z. a n.
11. Smlouva ze dne 2. 2. 2000 mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o dodatcích k Evropské úmluvě o vydávání ze dne 13. prosince 1957 a usnadnění jejího používání, č. 67/2002 Sb. m. s.
12. Zpráva Komise založená na článku 34 rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (KOM/2005/0063)
13. Zpráva Komise založená na článku 34 rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (KOM/2006/0008)

Zákony

1. Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákon ač. 395/2001 Sb., ústavního zákon a č. 448/2001 Sb. a ústavního zákona č. 515/2002.
2. Listina základních práv a svobod, vyhlášená předednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
3. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
5. Grundgesetz fuer die Bundesrepublik Deutschland – BGBl. S. 1.
6. IRG – Gesetz ueber die internationale Rechtshilfe in Strafsachen – BGBl I 1982, 2071.
7. Gesetz zur Umsetzung des Rahmenbeschlusses ueber den Europaeischen Haftbefehl und die Uebergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten der Europaeischen Union (Europaeisches Haftbefehlsgesetz – EuHbG).

Další prameny česko-německé justiční spolupráce v trestních věcech

- Evropská úmluva o vydávání
 - Dodatkový protokol ze dne 15. 10. 1975

Dodatkový protokol ze dne 17. 3. 1978

- Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních (spolupráce v užším smyslu)

Dodatkový protokol ze dne 17. 3. 1978

Druhý dodatkový protokol ze dne 8. 11. 2001

- Evropská úmluva o potlačování terorismu
- Evropská úmluva o předávání trestního stíhání (převzetí trestní věci)
- Evropská úmluva o předávání odsouzených osob (předávání k výkonu rozsudku)
- Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy EU
Smlouva o EU
- Smlouva ze dne 2. 2. 2002 mezi ČR a SRN o dodatcích k Evropské úmluvě o vydávání a usnadnění jejího používání
- Smlouva ze dne 2. 2. 2000 mezi ČR a SRN o dodatcích k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních a usnadnění jejího používání
- Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy (2000/584/JVV).

Nálezy ústavních soudů:

1. Urteil des Bundesverfassungsgericht vom 18. Juli 2005 – 2BvR223/04
2. Urteil des Bundesverfassungsgericht vom 7. April 2004 – 2BvR 685/03
3. Nález Ústavního soudu z 3. května 2006 (Pl. ÚS 66/04)

Internetové zdroje:

1. <http://europa.eu.int/>
2. www.euroskop.cz
3. www.integrace.cz
4. www.mvcr.cz/akademie/eu
5. http://europa.eu.int/pol/justice/index_cs.htm
6. http://europa.eu.int/comm/justice_home/index_en.htm
7. http://cc.europa.eu/justice_home/doc_centre/criminal/doc_criminal_intro_en.htm
8. <http://portal.justice.cz/nsz/hlavni.aspx?j=39&o=29&k=455> (webové stránky Nejvyššího státního zastupitelství)

9. <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?o=23&j=33> (webové stránky Ministerstva spravedlnosti)

Odborná periodika:

1. Integrace
2. Mezinárodní politika (příloha Směr Evropská unie)
3. Judikáty Evropského soudního dvora
4. Europarecht
5. Europaeische Grundrechte Zeitschrift

Denní tisk:

1. Hospodářské noviny
2. Listy písecka

Judikáty týkající se oblasti justice a vnitřních věcí:

1. 170/96, 12. května 1998
2. 369/03, 19. února 2004
3. 257/01, 27. dubna 2004
4. 555/03, 16. června 2004
5. 341/04, 15. září 2004
6. Soering v. The United Kingdom – 14038/88 (1989) ECHR 14 (7 July 1989)

DOKUMENTAČNÍ ZÁZNAM

Autor	Michaela Handrejchová		
Název práce	Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech – důraz na spolupráci česko-německou		
Fakulta	Právnícká		
Rok obhajoby	2007		
Počet stran	86		
Počet příloh	0		
Vedoucí práce	Doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D.		
Anotace	Mezinárodní a justiční spolupráce v trestních věcech, evropský zatýkácí rozkaz, česko-německá justiční spolupráce v trestních věcech, analýza oblasti justice a vnitřních věcí, vnitrostátní úprava styku s cizinou – Česká republika, Spolková republika Německo.		
	Místo uložení	Signatura	Známka